

NATTENS BETYDELSE FÖR BARN ANKNYTNING

– EN KVALITATIV STUDIE OM BARN
ANKNYTNINGSMÖNSTER PÅ DYGNET-
RUNT-FÖRSKOLA

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Lovisa Hansson

2018-FÖRSK-G11



HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket

Svensk titel: Nattens betydelse för barns anknytning- en kvalitativ studie om barns anknytningsmönster på dygnet-runt-förskola.

Engelsk titel: The importance of the night for children's attachment- a qualitative study about children's attachment patterns on day and night preschools.

Utgivningsår: 2018

Författare: Lovisa Hansson

Handledare: Susanne Angwald Brunke

Examinator: Kennert Orlenius

Nyckelord: Dygnet-runt-förskola, nattis, nattförskola, anknytning, 0-3 åriga barn.

Sammanfattning

Inledning

Sedan 2005 har antalet kommuner som erbjuder dygnet-runt-förskola fördubblats och antalet barn som behöver omsorg på obekväma tider på dygnet ökar (Skolverket 2017). Många barn som är inskrivna på dygnet-runt-förskolor tillbringar långa dagar och ibland flera dygn utan att komma hem emellan och frågan är om de påverkas av så långa vistelsetider på förskolan. Den teori som har legat till grund i studien är John Bowlbys anknytningsteori som säger att små barn är i behov av sina primära anknytningspersoner och ej bör separeras från dessa under längre tidsperioder. Studien undersöker vilka faktorer som påverkar 0–3 åriga barns anknytning på dygnet-runt-förskolor.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka ett antal förskollärares erfarenheter och upplevelser av barn som sover på en dygnet-runt-förskola. Fokus kommer att ligga på de barn som sover nätter på förskolan och på vilket sätt förskollärarna anser att deras anknytning påverkas.

Metod

En kvalitativ metod har använts där fyra semistrukturerade intervjuer har genomförts. Förskollärare på två olika dygnet-runt-förskolor har deltagit där alla har minst tre års erfarenhet från att arbeta på dygnet-runt-förskola.

Resultat

Resultatet visar att de förskollärare som intervjuats anser att de barn som sover flera dygn på förskolan utan att komma hem till sina primära anknytningspersoner mår sämre och visar tecken på ett undvikande anknytningsmönster. Barn som sover sällan på förskolan upplevs antingen sova sämre och vara ledsnare eller klara det bra vilket tyder på att det inte finns någon färdig mall som fungerar för alla barn. Barn som regelbundet sover två till tre nätter i veckan anser förskollärarna mår bra, har lättare att anpassa sig till situationen och tenderar att ha ett tryggt anknytningsmönster. Vidare är det bättre att lämna barn över två år på dygnet-runt-förskola då barn under två år anses vara för små och kan inte verbalt påverka sin situation. Undersökningen visar också att de stora personalgrupperna som arbetar med barnen upplevs påverka några av de yngsta barnen negativt men att det går bra för de flesta barnen. Även barnens hemsituation påverkar barnens trygghet på förskolan och barn med trygga hemsituationer tenderar att ha det lättare och vara trygga individer även på förskolan. Barn med otrygga hemsituationer upplever förskollärarna sover sämre och är otrygga barn även på förskolan.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
SYFTE	2
Avgränsningar	2
Begreppsdefinition	2
BAKGRUND	4
Dygnet-runt-förskola	4
Barn som sover borta-hur påverkas deras anknytning och välmående?	5
Barns anknytning i förskolan	7
0-3 åriga barns anknytning.....	8
Sammanfattning	8
ANKNYTNINGSTEORIN	10
Anknytningsteorins historia.....	10
Trygg bas- säker hamn	11
Inre arbetsmodeller	11
Fyra anknytningsmönster.....	11
METOD	13
Vetenskapsteori.....	13
Kvalitativ intervju.....	13
Urval.....	14
Genomförande	14
Forskningsetik	15
Trovärdighet och giltighet.....	16
Bearbetning och analys av material	17
RESULTAT	18
Faktorer som har betydelse för barns anknytning på dygnet-runt-förskola	18
Kontinuitet skapar trygghet	18
Barns ålder i förhållande till att sova borta.....	20
Antal personal barnet möter.....	21
Barnens hemsituation	22
Rutiner på förskolan	23
Sammanfattning	24
DISKUSSION	25
Resultatdiskussion- Faktorer som har betydelse för barns anknytning på dygnet-runt-förskola	25
Kontinuitet skapar trygghet	25
Barns ålder i förhållande till att sova borta.....	26
Antal personal barnet möter.....	27
Barnens hemsituation	28
Rutiner på förskolan	28
Metoddiskussion	29
Didaktiska konsekvenser	31

INLEDNING

Svensk förskola erbjuder pedagogisk omsorg till familjer och barn upp tills barnen börjar förskoleklass. Under 2016 var en halv miljon 0–7 åriga barn inskrivna i förskola och av dem var 273 000 barn i åldern 0–3 år. 76,7 % av alla 0–3 åriga barn i Sverige är inskrivna på förskola (Skolverket 2016).

Samhället blir alltmer tillgängligt och till följd av det arbetar fler och fler vårdnadshavare oregelbundet vilket i sin tur medför att behovet av barnomsorg under obekväma tider på dygnet ökar. Under de senaste tio åren har kommuner som erbjudit någon form av dygnet-runt-omsorg för barn fördubblats (Skolverket 2017) och som följd av detta ökar antalet barn som sover borta från sina vårdnadshavare och fler barn på förskolan har oregelbundna tider.

I *Läroplan för förskolan* (Lpfö 98 rev.2016, s.5) beskrivs varje barns rätt till en omsorg där barnets enskilda trygghet, välbefinnande, lärande och utveckling ska ligga i fokus. Verksamheten ska erbjuda varje barn en trygg omsorg i samarbete med barnens hem. Vidare beskriver 8 kap. 2§ av Skollagen (SFS 2010:800) att förskolans verksamhet ska ha barnets behov som utgångspunkt där utveckling, omsorg och lärande ska vara i fokus. Barnen ska även erbjudas en trygg omsorg.

En förutsättning för att ett litet barn ska kunna leka och lära är att vara trygg. En trygg anknytning medför att barn vill utforska och på så sätt utvecklas. Ju tryggare anknytning ett barn har desto mer nyfiken blir barnet på sin omvärld (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.13–20). Mina erfarenheter av barn som sover på dygnet-runt-förskola är att barnen saknar sina vårdnadshavare och ofta uttrycker att de inte vill spendera kvällar och nätter borta från dessa. Det finns mycket forskning kring barns anknytning men väldigt lite kring hur barn påverkas av att sova borta på dygnet-runt-förskolor. Då antalet dygnet-runt-förskolor blir fler ökar behovet av att undersöka hur barnen påverkas av att sova borta från sina primära anknytningspersoner. Rönkä, Turja, Malinen, Tammelin och Kekkonen (2017, s.11) beskriver att pedagoger som arbetar på dygnet-runt-förskolor ofta uttryckte oro och var bekymrade över att barn spenderade långa perioder på förskolan. ”The educators were frequently concerned about the long periods of care of some children” (Rönkä et al. 2017, s.11).

Vidare beskriver Kihlbom (2009, ss.133,153) att små barn ej bör vistas mer än fyra till sex timmar på förskola för att barnen ska kunna spendera värdefull tid med sina primära anknytningspersoner. Dock påverkas inte barnens anknytning av att dagligen separeras från dessa under sin vistelse på förskolan. Frågan är om längre separationer under nattetid påverkar barnens anknytningsmönster och om det spelar någon roll hur ofta barnen spenderar nätter på förskolan.

SYFTE

Syftet med denna studie är att undersöka ett antal förskollärares erfarenheter och upplevelser av barn som sover på en dygnet-runt-förskola. Fokus kommer att ligga på de barn som sover nätter på förskolan och på vilket sätt förskollärarna anser att deras anknytning påverkas.

Frågeställningar:

- Vilka faktorer anser förskollärarna ha betydelse för barnens anknytning och trygghet i förskolan?
- Upplever förskollärarna att 0–3 åriga barns anknytningsmönster förändras beroende på om barnet sover mer eller mindre på förskolan och i så fall på vilket sätt?

Avgränsningar

0–3 åriga barn behöver sina anknytningspersoner fysiskt närvarande för att kunna hantera rädsla och stress. Även äldre barn behöver trygga anknytningspersoner närvarande men desto äldre barnen blir utvecklas de kognitivt och lär sig att själva hantera olika situationer. Detta medför att barn över tre år inte är i samma behov av sina primära anknytningspersoner som barn under tre år är (Hart & Schwartz 2010, s.100). Eftersom barns anknytning är som viktigast upp till och med barnet är tre år kommer denna studie att fokusera på 0–3 åriga barn.

Begreppsdefinition

Ett antal viktiga begrepp i denna studie är primär anknytningsperson, anknytningssystem dygnet-runt-förskola samt pedagog. Dessa begrepp definieras nedan.

Primär anknytningsperson

Barn har en hierarkisk ordning över sina anknytningspersoner och den som är högst upp i hierarkin är den primära anknytningspersonen som oftast är en vårdnadshavare (Bowlby 2010, ss.49–52).

Anknytningssystem

Alla barn har ett anknytningssystem som möjliggör för barnet att utforska och utvecklas under säkra förhållanden. Om ett barn känner sig tryggt och säkert utforskar det och anknytningssystemet är avslaget. Om barnet däremot känner sig rädd eller otryggt slås anknytningssystemet på och barnet behöver då bli lugnat och känna sig tryggt igen (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander 2006, ss.55–59).

Dygnet-runt-förskola

En förskola som har öppet dygnet-runt under hela året. Endast barn som är i behov av omsorg på obekväma tider vistas på en dygnet-runt-förskola. Med obekväma tider menas mellan 19.00 på kvällen till 06.00 på morgonen samt helger. Under dagarna bedrivs en vanlig förskoleverksamhet (Skolverket 2017).

Pedagog

I förskolan är det vanligt förekommande att förskollärare, barnskötare och utbildad personal arbetar tillsammans. I denna undersökning kommer samlingsnamnet pedagoger användas vilket syftar på förskollärare, barnskötare och utbildad personal i förskolan.

När benämningen förskollärare skrivs är det endast pedagoger med förskollärarexamen som yttrar sig.

BAKGRUND

Den forskning som valts ut är relevant för ämnet då det handlar om vad en dygnet-runt-förskola är för något, hur anknytningen ser ut på förskolor samt hur barn reagerar och mår när de separeras från sina anknytningspersoner. Den svenska forskningen om dygnet-runt-förskolor och barns anknytning är begränsad, däremot finns det en del internationell forskning om positiva och negativa faktorer kring dygnet-runt-förskolor och anknytning som har använts i denna studie. Då det inte har funnits tillräckligt med tidigare forskning kring barn på dygnet-runt-förskolor har även forskning kring hur barn påverkas av att separeras från sin primära anknytningsperson tagits med. Detta för att ge en djupare inblick kring hur barn betar sig och mår när de inte har tillgång till sin primära anknytningsperson under nätterna.

Dygnet-runt-förskola

En traditionell förskola har öppet på vardagar mellan cirka klockan 6–18 men då samhället blir alltmer tillgängligt ökar behovet av att lämna sina barn på obekväma tider så som kvällar, nätter och helger. En dygnet-runt-förskola har öppet dygnet runt och ger familjer som arbetar oregelbundet möjlighet att söka omsorg för sina barn även på obekväma tider på dygnet. Med obekväma tider innebär helger och vardagar mellan 19.00-06.00. År 2005 erbjöd 109 kommuner dygnet-runt-förskola och det var då 2088 barn inskrivna i åldrarna ett till fem år. 2016 var det 208 kommuner i Sverige som erbjöd dygnet-runt-förskola och det var då 3059 barn inskrivna i åldrarna ett till fem år. Kommunerna har alltså fördubblats och barnantalet har också ökat de senaste tio åren (Skolverket 2017). Grannlandet Finland grundade sin första dygnet-runt-förskola 1972 och var bland de första länderna att erbjuda vårdnadshavare barnomsorg på obekväma tider (Rönkä et al. 2017, ss.1–3).

Den vanligaste åldern att skriva in sina barn på förskola i Sverige är mellan ett och två års ålder och en majoritet av barn i åldrarna ett och ett halvt och tre år är inskrivna på förskola (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss. 61–62). Då alla tider på dygnet behöver täckas upp av pedagoger är det fler pedagoger som arbetar på en dygnet-runt-förskola än på en traditionell förskola. Pedagogerna på dygnet-runt-förskolor arbetar oregelbundna tider i skift vilket innebär att alla pedagoger inte är där varje dag och det kan vara sällan som barnens eventuella favoritpedagog kan ta emot dem vid lämning (Salonen, Laakso & Sevón 2016, s.2028). Då vårdnadshavare arbetar långa skift blir även barnens vistelsetid på förskolan lång. I perioder kan barnet tillbringa tiotals timmar uppemot flera dygn på förskolan för att sedan vara lediga i flera dagar då vårdnadshavaren är ledig. På grund av att både barnen och pedagogerna har olika veckoscheman kan det ibland dröja en vecka mellan gångerna en pedagog ser ett barn (Rönkä et al. 2017, s.10). Sevón, Rönkä, Räikkönen och Laitinen (2017, ss.454–456) belyser däremot att det ofta är färre antal barn inskrivna på en dygnet-runt-förskola vilket ökar chansen till att bättre relationer skapas mellan barn, vårdnadshavare och personal.

Rönkä et al. (2017, s.5) beskriver i sin studie att vårdnadshavare och personal är kritiska till dygnet-runt-förskolor och tycker det är fel att barn sover borta och inte äter kvällsmat med sina familjer. Detta trots att de själva använder verksamheten och anser att det borde finnas fler typer av liknande verksamheter. Enligt studien är det inte en accepterad norm i samhället att barn är inskrivna på en dygnet-runt-förskola.

En förskola med bra kvalitet gynnar barnens sociala och kognitiva utveckling medan en förskola med dålig kvalitet hämmar barnens utveckling (Kihlbom 2009, s.124). Något som kan påverka kvalitén är den pedagogiska verksamheten. Pedagoger som arbetar på dygnet-runt-förskolor upplever att det är svårare att planera sin pedagogiska verksamhet eftersom barnens schema ofta ändras eller så slutar pedagogerna för dagen och kommer inte tillbaka förrän om några dagar. Pedagogerna upplever det även svårt med gemensamma planeringar då de arbetar i olika skift (Rönkä et al. 2017, s.10). Däremot beskriver Sevón et al. (2017, ss.454–456) att barn på dygnet-runt-förskolor kan ha större möjligheter att vara delaktiga och få inflytande då det ofta är färre antal barn många stunder på dygnet vilket ökar barnens utveckling och kvalitén på förskolan.

Barn som sover borta-hur påverkas deras anknytning och välmående?

Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 169, 207–211) redogör för att det är en stor upplevelse för barn att sova på förskolan och att det då är lämpligt att en vårdnadshavare är med de första gångerna. Barnet blir lugnare och känner större trygghet när vårdnadshavaren är med vilket senare kan underlätta barnets tid på förskolan utan dessa. Vilan är en situation som kan vara extra känslig för de yngre barnen och det är då viktigt med rutiner. Rutiner som exempelvis en bestämd sovplats skapar trygghet hos barnen. För att skapa rutiner och trygghet är det lämpligt att samma pedagog är huvudansvarig för vilan under en period. Broberg et al. (2006, ss.169–170) belyser att vem som har ansvaret för barnet på natten har stor betydelse för barns anknytning och deras trygghet. Under natten är barn som mest försvarslösa och skyddslösa och vem som då tar hand om barnen när de vaknar på nätterna verkar vara en viktig faktor för att utveckla en trygg anknytning. Barn som sover utan sina vårdnadshavare utvecklar till stor del en otrygg anknytning.

Kline Pruett, McIntosh och Kelly (2014, ss.246–249) presenterar i sin studie hur noll till fyraåriga barn påverkas av att sova borta från sin primära anknytningsperson. Det framkommer att långa separationer från dessa orsakar stress och barnens anknytningssystem blir påslaget. Det finns dock ingen definition av om en lång separation är åtta timmar, ett dygn eller tre dygn. För att undvika stressen som uppkommer när ett barn är separerat från sin primära anknytningsperson kan barnet ha tillgång till en annan anknytningsperson. När inte barnet har tillgång till någon anknytningsperson under en längre period blir barnet oroligt och ängsligt. Studien visade att cirka åtta övernattningar per månad räckte för att 54% av de två till fyraåriga barnen skulle bli oroliga och få en osäker anknytning till sin primära anknytningsperson. Studien visade även att ettåringar som sov borta från sin anknytningsperson minst en natt i veckan fick oftare ett osäkrare anknytningsmönster än treåringar som sov borta lika mycket.

Vidare beskriver George, Solomon och McIntosh (2011, s.522) i sin studie om vårdnadshavare som separerar och hur det påverkar deras gemensamma spädbarn, att om spädbarn sover borta från sin mamma kontinuerligt upplever barnen sin mamma som oförutsägbar. När barnet behöver trygghet och omsorg finns inte mamman alltid där. Studien visar även att barnets anknytningssystem oftare är påslaget vilket tyder på att barnet inte är tryggt. Speciellt nätterna är stressade situationer för spädbarn. De barn som tillbringade en eller fler nätter borta från sin primära anknytningsperson visade mer ilska och frustration mot denne än de barn som ej sov borta. Barn under två år blir stressade av att sova borta från sin primära anknytningsperson även fast barnet sover över hos pappan.

Under natten är relationerna mer intima än under dagen (Rönkä et al. 2017, s.5) och barn bör inte separeras över natten från sin primära anknytningsperson förrän barnen själva kan vara med och påverka och hantera situationen. Just natten har en viss tendens av att vara ångestladdad och för att kunna sova gott behöver vi känna oss trygga och säkra vilket även är kopplat till våra kortisolvärden. För att barnet ska känna sig tryggt på natten behöver barnet även känna sig tryggt under de andra intima stunderna på dagen så som att bada, byta blöja, mata osv. När barn blir runt fyra år och kan prata om att sova borta är det lättare för barnet att hantera känslorna och berätta vad de känner. Detta hjälper barnet och barnets omsorgsperson att ta hand om barnet efter hur barnet känner (George, Solomon & McIntosh 2011, ss.524–525).

Anne och Segal (2004, ss.350–351) belyser att det är den kvalité som barn har när de är hemma som mest påverkar barnens utveckling oberoende om det är långa tider eller inte på förskolan. Det är även kvalitén på förskolan och vad barnet gör där som påverkar barnens utveckling snarare än om barnen är där många timmar eller inte. Barn på en dygnet-runt-förskola med hög kvalité ökar barnens sociala kompetens, deras samarbete samt minskar barnens risk för problembeteende vid två till tre års ålder. Barn som vistas i en dygnet-runt-förskola med låg kvalité visar dock sämre utveckling vid två års ålder. Rönkä et al. (2017, ss.10-11) belyser dock att pedagoger som arbetar på dygnet-runt-förskolor är oroliga över att vissa barn är väldigt länge på förskolan och undrar hur det påverkar barnen. Även Sevón et al. (2017, ss.454–456) beskriver i sin studie att det finns en oro kring hur barn påverkas av att tillbringa många timmar på förskolan eftersom vårdnadshavaren arbetar långa skift. Studien visar även att barn som kontinuerligt tillbringar långa dagar på förskolan tycker det är tröttsamt och det finns en risk att barnens allmänna välmående påverkas. Även att sova borta från sina anknytningspersoner kan påverka små barn negativt. Enligt Kihlbom (2009, ss.133–153) bör små barn ej vistas på förskola mer än fyra till sex timmar per dag medan Broberg et al. (2006, ss.183–184) beskriver att barn ej bör tillbringa mer än åtta timmar per dag på förskola.

Broberg et al. (2006, ss.169–170) beskriver att en faktor till vem som blir primär anknytningsperson är vem som tar hand om barnen på nätterna. Barn som tillbringar dagarna med uppemot 20 olika personer och även ammas av andra än sin mamma skapar ändå en specifik anknytningsrelation till sin moder på grund av att de är ensamt ansvariga över barnen på nätterna. Anknytningsrelationen påverkas alltså till stor del av vem som tar hand om barnet på nätterna då barnet sover. Även studier av kibbutzer¹ visar att en trygg anknytning till stor del beror på vem som tar hand om barnet på nätterna. De barn som spenderar dagar och nätter i barnhus och blir besökta av sina föräldrar på dagarna och helgerna utvecklar mest otrygga anknytningar medan barn som spenderar nätterna med sina föräldrar mest utvecklar trygga anknytningar.

En positiv faktor om barn på dygnet-runt-förskolor är att de har en tendens att vara på bättre humör på morgonen i jämförelse med de barn som går på en traditionell förskola. Detta kan tänkas bero på att barnen inte har det lika stressigt på morgonen som ”vanliga” förskolebarn har (Rönkä et al. 2017, s.5). Dygnet-runt-barn tenderar även att ha ett mindre dåligt humör på kvällarna i jämförelse med de barn som går på traditionella förskolor (Sevón et al. 2017, s.461). Broberg et al. (2006, s.184) beskriver att det inte

¹ Israeliskt jordbrukssamhälle där människorna arbetar kollektivt och har en gemensam barnomsorg. Nationalencyklopedin, 2 januari 2018.

finns någon svensk forskning kring hur barns anknytning påverkas av att sova på dygnet-runt-förskola. Däremot utifrån tidigare forskning kring att barn mår bästa av att känna trygghet på nätterna med sina anknytningspersoner finns det dock anledning att tro att barn mår bäst av att sova hemma med en anknytningsperson.

Barns anknytning i förskolan

Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.13–44) beskriver att människor är beroende av andra människor för att må bra och känna trygghet genom hela livet. Att vara trygg är en förutsättning för att utforska och för att lära och leka. Anknytning innebär att det är något mindre som är i behov av och hänger ihop med något större. Under de första åren i livet utvecklas barns anknytning succesivt och påverkar barnets nyfikenhet och utforskande. Ju tryggare anknytning du har desto mer vill du utforska. Under det andra levnadsåret når anknytningen sin höjdpunkt vilket innebär att barnet då är som känsligast från att vara borta från sina primära anknytningspersoner. Ju äldre barnen senare blir desto mindre känsligt är det att separera från sina anknytningspersoner. Det är viktigt att barnen på förskolan känner sig trygga vilket innebär att pedagogerna i förskolan måste ha både intresse men även tid att utveckla nära känslomässiga relationer till barnen. De små barnen har ett större behov av vuxenkontakt, riktad uppmärksamhet och fysisk kontakt än vad de äldre barnen har i förskolan. Det är även viktigare med färre vuxna kring små barn än vad det är kring stora barn. Salonen, Laakso och Sevón (2016, s.2028) belyser att på dygnet-runt-förskolor är det dock fler pedagoger än på en traditionell förskola eftersom alla tider på dygnet ska täckas upp. Vidare beskriver även Hagström (2010, s.121) att små barn ej bör omges med många vuxna och att många ganska ofta obekanta vuxna riskerar barnens utveckling.

Barn som har en trygg bas och börjar förskolan under andra levnadsåret utvecklas normalt och påverkas inte negativt av korta separationer från sina vårdnadshavare. Då anknytningsrelationer tar lång tid att bygga upp knyter ett barn an till mellan en till fem personer. Eftersom barn ofta har nära släktingar innebär detta att ett barn skapar högst en anknytningsrelation till en pedagog på förskolan (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.61–73). Niss (2009, s.23) belyser dock att pedagoger och barn skapar känslomässiga band men de är av en annan karaktär än den relation som barnen skapar med sina vårdnadshavare.

Om barn har skapat många goda minnen från att vara tillsammans med sina anknytningspersoner kan barnet även känna sig tryggt utan dessa. Ju fler goda minnen och erfarenheter ett barn har av att vara trygg ju enklare är det för barnet att skiljas från sin primära anknytningsperson kortare stunder. En ettåring har få minnen vilket gör det svårare att separeras från sin primära anknytningsperson jämfört med en fyraåring som har betydligt fler goda minnen. Även tid är ett svårt begrepp för ett barn under tre år. En dag på förskolan kan vara en evighet i barnets ögon. Att barnen har en trygg miljö på förskolan och känner trygghet hos pedagogerna är viktigare desto mindre barnet är och ju fler timmar barnet vistas på förskolan (Niss 2009, ss.26–28).

Enligt Kihlbom (2009, ss.133–153) påverkas inte barns anknytning av att barnen dagligen separeras från sina anknytningspersoner när de är på förskolan. Dock bör småbarnsföräldrars arbetstid vara kortare så barnen kan få spendera många timmar med sina vårdnadshavare. George, Solomon och McIntosh (2011, s.527) belyser dock att mer tid med barnet inte behöver innebära att barnet får en tryggare anknytning utan det beror på om barnet känner sig tryggt med personen eller inte. Anknytningen beror alltså inte på

hur stark kärlek vårdnadshavaren har för sitt barn utan det beror på hur säkert och skyddat barnet känner sig.

Det kan vara svårt för ett barn att bygga upp en trygg anknytning till en annan person än sina vårdnadshavare då dessa ofta försvinner samtidigt. Den primära anknytningspersonen försvinner ofta när barnet lämnas på förskola eller hos sin skilda förälder vilket gör det svårt för barnet att känna sig tryggt nog att bygga upp en ny trygg anknytning (George, Solomon & McIntosh 2011, s.523). Barn med otrygg anknytning har större risker att få problem med sin sociala förmåga. Kontinuitet och struktur är två oerhört viktiga delar för att barn ska känna trygghet och för att de ska utvecklas men det är långt ifrån bara dessa två faktorer som påverkar (Hagström 2010, ss.168–169).

Ett barn med trygg anknytning har ofta en besvärlig och högljudd inskolning. Detta på grund av att barnen protesterar från att vara borta från sina anknytningspersoner. Barn med undvikande anknytning tenderar att ha en smärtfri inskolning eftersom barnet är vant vid att försörja och ta hand om sig själv. Vidare är inskolningen med ambivalent anknutna barn ofta en mycket påfrestande inskolning där barnet är i stort behov av vuxenkontakt (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.74–80). Om inte barnets vårdnadshavare har bildat ett tryggt mönster till sitt barn finns det möjlighet för pedagoger i förskolan att forma detta. Det finns dock tre förutsättningar som är dels att ge känslomässig och fysisk omsorg, att ha ett positivt känslomässigt engagemang samt att sörja för konsekvens och kontinuitet i barnets liv (Hagström 2010, ss.60–61).

0-3 åriga barns anknytning

Anknytningssystemet är ett sätt för små barn att hantera stress och rädsla. Tills barnen är tillräckligt stora att kunna förstå och ta hand om sin stress och sina rädslor själva har anknytningssystemet en viktig funktion. Om inte barnet känner sig tryggt slås systemet på och barnet blir ängsligt och otryggt (George, Solomon & McIntosh 2011, s.525). Barn under tre år behöver fysiskt sin omsorgsperson närvarande för att kunna behärska ångestladdade situationer. När barnen senare blir äldre skapar barnen inre arbetsmodeller för hur situationen kan sluta vilket hjälper dem att hantera situationen och reglera sina känslor (Hart & Schwartz 2010, s.100). Vidare klarar barn över fyra år bättre av att hantera mer stress på grund av sin kognitiva och emotionella förmåga och kan därmed även hantera separationer från sina anknytningspersoner bättre (George, Solomon & McIntosh 2011, s.523).

Sammanfattning

Tidigare forskning visar att vårdnadshavare och personal på dygnet-runt-förskolor är kritiska till att barn sover borta från sina primära anknytningspersoner. Vidare möter barnen betydligt fler pedagoger på en dygnet-runt-förskola och ofta spenderar barnen flera dygn på förskolan vilket pedagoger uttrycker oro för. Dock beskrivs det vara färre antal barn på en dygnet-runt-förskola vilket ökar möjligheten för barnen att vara delaktiga och att skapa bättre relationer. På nätterna är barn som mest skyddslösa och barns anknytning påverkas till stor del av hur tryggt barnen känner sig på nätterna när de sover. De barn som sover utan sina primära anknytningspersoner utvecklar ofta en otrygg anknytning. 54% av två till fyraåriga barn som sover borta från sina primära anknytningspersoner cirka åtta nätter per månad utvecklar ett otryggt anknytningsmönster. Barns anknytning beror på hur skyddat barnet känner sig och inte hur stark kärlek vårdnadshavaren har för barnet. Anknytningen når sin höjdpunkt vid andra levnadsåret och barn under tre år behöver sina primära anknytningspersoner för att

hantera ångestladdade situationer och för att kunna slå av anknytningsystemet vid stressade situationer.

ANKNYTNINGSTEORIN

Då syftet med studien är att undersöka förskollärares erfarenheter och upplevelser om barns anknytning är anknytningsteorin en lämplig teori att förhålla sig till. Anknytningsteorins historia finns med för att ge läsaren en bild över hur teorin grundades samt för att få en djupare förståelse kring begreppet anknytning. Tre olika begrepp utifrån anknytningsteorin har även valts ut och beskrivits på grund av att de är relevanta för studiens syfte. Nedan kommer anknytningens historia och de tre begreppen att beskrivas.

Anknytningsteorins historia

Anknytningsteorin grundades av John Bowlby på 1900-talet under efterkrigstiden när många barn var hemlösa och hade tappat kontakten med sina föräldrar. Forskningen kring barns anknytning och dess betydelse genomfördes framförallt på sjukhus och undersökningarna handlade främst om de negativa konsekvenser som barns personlighet genomgick av att separeras från sin mamma under en längre tidsperiod (Bowlby 2010, ss.44–45; Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.34–40). 1969 publicerades boken *Anknytning (Attachment)* där begreppet anknytningsbeteende beskriver ett litet barns närhet till någon äldre person. När det lilla barnet är rädd, trött eller sjukt söker det lilla barnet närhet och trygghet hos den vuxna. Barnet skapar olika anknytningsrelationer till de nära personer som ger barnet närhet och trygghet och det finns en tydlig hierarki mellan dessa personer. Ofta är barnets moder den primära anknytningspersonen men om den personen inte finns tillgänglig nöjer sig barnet med att gå till en annan anknytningsperson lägre ner i hierarkin. Anknytningsteorin ses som ett fysiologiskt system som är till för att olika värden i kroppen hålls på en lagom nivå (Bowlby 2010, ss.49–52).

En studie som ligger till grund för Bowlbys anknytningsteori och de fyra anknytningsmönstren är den så kallade Främmandesituationen. Främmandesituationen innebär att en mamma och hennes barn gick in i ett rum och därefter kommer en främmande person in. Därefter lämnar både mamman och den främmande personen rummet i olika sekvenser för att se hur barnet reagerar (Bowlby 2010, ss.32–33). De beteenden och de reaktioner som barnet uttryckte när modern lämnade rummet utmynnade i tre olika anknytningsmönster som senare kommer att beskrivas. Vissa barn grät, kröp fram till dörren och var förtvivlade medan andra barn inte brydde sig. I senare forskning har ett fjärde mönster tillkommit som även kommer att beskrivas (Hart & Schwartz 2010, ss.85–87). Det anknytningsmönster som barnet har vid tolv månaders ålder kommer de troligtvis ha även vid sex års ålder (Bowlby 2010, s.153).

När små barn (under tre år) separeras under en längre period från sina primära anknytningspersoner uppvisar de en sekvens av karakteristiskt beteende. Först kommer en protest som innebär att barnen skriker argt och högljutt och barnen rör även mycket på armar och ben. Efter protesten kommer sorgen som innebär att barnen blir tystare och gärna kryper ihop för sig själva, helst med ett eget gosedjur eller liknande. Anknytningssystemet är påslaget och det finns ingen trygg person som kan slå av det. Nästa steg är losskoppling som innebär att barnen stänger av sina anknytningssystem och sina psykologiska band till sina anknytningspersoner (Bowlby 2010, ss.56–58; Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.57–59).

Trygg bas- säker hamn

Ett centralt begrepp inom anknytningsteorin är trygg bas som är en plattform eller en utgångspunkt där barnet känner sig tryggt och säkert. Om barnet har en trygg bas (oftast modern) börjar barnet utforska omgivningen (Bowlby 2010, ss.33–35; Hart & Schwartz 2010, ss.78-79). Den trygga basen hör ihop med en säker hamn. Den trygga basen möjliggör för barnen att våga sig iväg och utforska medan den trygga hamnen innebär att barnet kan återvända när barnet blir otryggt i utforskandet och behöver trygghet, tröst och fysisk närhet. Om barnet dock inte känner att vårdaren är en trygg bas och litar på att denne är kvar vid utforskandet har barnet två val. Antingen att ängsligt klamra sig fast vid omsorgspersonen och inte utforska eller att bete sig som att det inte finns någon trygg hamn och bara utforska (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.44–45).

Det är framförallt under barnets första två år som barnet är beroende av den trygga basen och den säkra hamnen för att kunna känna sig lugnt (Kihlbom, Lidholt & Niss 2009, s.14). Under barnets tredje år om barnet har en trygg anknytning kan det känna sig tryggt nog att vara borta halva och även hela dagar från sin trygga bas (Bowlby 2010, s.147).

Inre arbetsmodeller

Under andra halvan av barnets första år skapar barnet olika modeller och bilder av omvärlden i takt med att den kognitiva förmågan utvecklas. Det är barnens egna erfarenheter och upplevelser som skapar arbetsmodellen. Barnet uppfattar sin omgivning och skapar inre arbetsmodeller för hur verkligheten ser ut och sin egen roll i den. De inre arbetsmodellerna innebär att barnet börjar tänka om verkligheten och på så vis även kan förutsäga händelser, planera sitt beteende samt göra antaganden om den (Bowlby 2010, ss.147–158).

De viktigaste inre arbetsmodellerna för ett litet barn är de som har med de sociala relationerna att göra. Om de inre arbetsmodellerna stämmer överens med verkligheten och är övervägande positiva tänker barnet att alla människor är som de närmast anhöriga vilket innebär att de exempelvis söker tröst och närhet hos pedagoger på förskolan om inte vårdnadshavarna finns nära. Om barnet däremot framförallt har negativa inre arbetsmodeller innebär det att de relationer som barnet skapar med andra personer, så som förskolepedagoger, tenderar att bli negativa och på så sätt kvarstår barnets inre arbetsmodeller kring att vuxna ej går att lita på och söka stöd hos (Bowlby 2010, ss.89, 145–158).

Fyra anknytningsmönster

Anknytning är ett biologiskt system som alla barn föds med vilket innebär att spädbarn inte kan låta bli att knyta an till sin omsorgsperson oavsett om denne är lämplig eller inte. Anknytningens kvalitet beror på hur samspelet mellan barn och omsorgsperson utvecklar sig (Bowlby 2010, ss.49, 149–151; Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.34–40). En trygg anknytning skapas när omsorgspersonen kan bemöta barnets behov, annars skapas det en otrygg anknytning. Beroende på hur vårdnadshavare agerar på barnets signaler samt vilken omvårdnad de ger barnet skapas olika typer av anknytningsmönster (Bowlby 2010, ss.157–158). Nedan kommer fyra olika typer av anknytningsmönster att presenteras.

Trygg anknytning

Barnet har en trygg bas och litar på att omsorgspersonerna finns tillgängliga och hjälper barnet när problem eller skrämmande situationer uppstår. Dessa barn upplevs som samarbetsvilliga, påhittiga och omtäckta av andra barn. Den trygga anknytningen skapas genom att den primära anknytningspersonen är lättillgänglig, lyhörd för barnets signaler samt kärleksfullt när barnet kommer och söker tröst, närhet eller skydd (Bowlby 2010, ss.149–153). 60–70 % av alla barn i västländer har en trygg anknytning till minst en av sina vårdnadshavare (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.49–56).

Otrygg undvikande anknytning

Barnet visar inget behov av att behöva en trygg bas och blir känslomässigt självförsörjande. Barnen hanterar sina ”småproblem” själva och förväntar sig att vårdnadshavaren ska stöta bort dem eftersom de vid upprepande tidigare tillfällen gjort detta. Vidare söker barnen ej emotionell kontakt och lär sig att avaktivera anknytningssystemet. Dessa barn beskrivs av förskolepedagoger som antisociala, fientliga, känslomässigt isolerade men söker omotiverat mycket uppmärksamhet (Bowlby 2010, ss.149–153). 20% av västerländska barn har en otrygg undvikande anknytning till minst en vårdnadshavare (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.49–56).

Otrygg ambivalent anknytning

Barnet och vårdnadshavarens samspel är oförutsägbart vilket gör att barnet är osäker på om vårdnadshavarna finns tillgängliga eller inte. Barnen har ingen trygg bas vilket gör dem rädda för att utforska och de är alltid rädda för separation. På grund av detta är barnen gnälliga och ängsliga eftersom de är rädda för att bli lämnade. Dessa barn upplevs av förskolepedagoger som antingen impulsiva, spända och lätt frustrerade eller som hjälplösa och passiva. Dessa barn sökte också omotiverat mycket uppmärksamhet (Bowlby 2010, ss.149–153). 10 % av alla barn i västländer har en otrygg ambivalent anknytning till minst en av sina vårdnadshavare (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.49–56).

Desorganiserad anknytning

Barnet har en rädsla för vårdnadshavaren och om denne inte finns där för barnet under en längre tid lär sig barnet att koppla ur anknytningssystemet vilket får till följd att barnets känslomässiga utveckling tar skada. När barnet behöver tröst skrämmer vårdnadshavaren barnet vilket gör barnet räddare och förvirrat. När desorganiserade barn blir uppemot fem år har deras relation med sin vårdnadshavare utvecklats på ett sätt där barnen kontrollerar och förödmjukar vårdnadshavaren (Bowlby 2010, ss.149–153). Dessa barn är desorganiserade och kan vara obegripliga med vaksamhet ena minuten och vrede andra minuten (Hart & Schwartz 2010, ss.89–90).

METOD

Vetenskapsteori

Thurén (2007, ss.9–21) synliggör att vetenskapsteorin har två självklarheter som innebär att den söker sanningen och att den ständigt går framåt. Det finns ingen absolut sanning utan sanningarna förändras och utvecklas. Det finns två vetenskapliga huvudinriktningar: positivismen och hermeneutiken. Positivismen vill uppnå säker kunskap och anser att det bara finns två sätt att inbringa kunskap, genom att antingen iakta med våra sinnen eller det vi kan räkna ut med vår logik. All fakta ska kritiskt analyseras och undersökas för att kunna få fram slutsatser.

Hermeneutiken däremot är en tolkningslära som utgår från inkännandet och empatin. Det innebär att vi måste förstå och inte bara begripa intellektuellt. Som människor kan vi förstå hur andra människor tänker och agerar och sätta oss in i deras känslor och upplevelser samt känna empati. Hermeneutiken innebär att en person tolkar och försöker förstå andra människor och resultatet påverkas av tolkarens värderingar, tolkarens förförståelse och kontexten (Thurén 2007, ss.94–97). Eftersom denna studie vill undersöka vad förskollärare har för erfarenheter och upplevelser om barns anknytning är den hermeneutiska tolkningen lämplig. Genom att intervjua förskollärare om studiens syfte kan en förståelse kring vad de intervjuade har för erfarenheter och upplevelser fås.

Kvalitativ intervju

Kvalitativ metod är en tolkningsinriktad metod som innebär att exempelvis observera, analysera texter eller att intervjua personer för att kunna dra slutsatser från dem. Kvalitativa metoder är ofta mer fokuserade på ord medan kvantitativa metoder fokuserar mer på siffror och statistik. När en kvalitativ metod används är ofta syftet att undersöka människors erfarenheter för att kunna få en förståelse kring vår sociala verklighet (Bryman 2011, ss.340–348).

Denna studie har kvalitativa intervjuer som metod. Kvalitativa intervjuer innebär att de ofta är ganska ostrukturerade vilket är positivt för detta ger mer kunskaper kring vad den intervjuade tycker är intressant kring ämnet. Vidare är ofta kvalitativa intervjuer inriktade på vad den intervjuade har för ståndpunkter och blir mer flexibla då de ej har en tydlig fast mall att följa (Bryman 2011, ss.413–415). Det är relevant att intervjua förskollärare eftersom syftet med studien är att undersöka vad förskollärare har för erfarenheter av 0-3 åriga barns anknytningsmönster (som sover på dygnet-runt-förskola), om det spelar någon roll om barnen sover mer eller mindre på förskolan samt vilka faktorer som påverkar barnens anknytning. Förskollärare med mångårig erfarenhet som arbetar på dygnet-runt-förskolor har intervjuats för att kunna få deras upplevelser och erfarenheter kring vilka faktorer som påverkar de yngsta barnens anknytning.

Den kvalitativa intervjumetoden som har använts för denna studie kallas för semistrukturerade intervjuer och innebär att intervjun utgår ifrån några på förhand bestämda intervjufrågor (intervjuguide). Intervjuaren har dock även frihet att ställa följdfrågor under intervjun för att utveckla svaren och för att bättre kunna förstå vad den intervjuade tänker (Bryman 2011, ss.413–415). Semistrukturerade intervjuer har valts på grund av att ämnet på ett enkelt sätt ska kunna fokuseras på men även för att ha möjlighet att låta de intervjuade utveckla sina svar vid behov.

Urval

Bryman (2011, ss.194, 350–351, 433) presenterar målstyrda urval vilket innebär att forskaren själv väljer ut vilka som ska ingå i undersökningen för att kunna få svar på det syfte som har formulerats. Fördelar med ett målstyrt urval är att forskaren själv kan bestämma vilka avgränsningar som behöver göras för att kunna få ett så trovärdigt svar som möjligt. En nackdel är att det kan vara svårt att få tag på personer som vill delta i studien utefter forskarens kriterier. För att få delta i denna studie har vissa kriterier tagits fram vilket gör urvalet målstyrt. Deltagarna är förskollärare med minst tre års erfarenhet av att arbeta på en dygnet-runt-förskola då dessa anses ha mer kunskap och utbildning kring anknytning i förskola än resterande pedagoger i förskolan. Två dygnet-runt-förskolor i Västsverige har valts ut med kravet att de har varit aktiva i tre år på grund av att rutiner och arbetslagen då har hunnit etablera sig. Två olika förskolor är med på grund av att studiens resultat ska bli mer trovärdigt. Detta eftersom två förskolor aldrig arbetar på exakt samma sätt och det finns fler barn att ha erfarenheter ifrån än om intervjuer endast skulle genomförts på en förskola.

Kihlström (2007, ss.51–52) menar att det finns inget optimalt antal intervjuer för en undersökning utan det bestäms utifrån syfte och omfattning. Fyra intervjuer har genomförts i denna studie då omfattningen av arbetet inte är så stort men ändå tillräckligt för att kunna få fram ett resultat.

En faktor som ej har studerats men som är viktig att ha i åtanke för barnens trygghet och anknytning är att sovrummen ser olika ut på de två förskolorna. På den ena förskolan finns det ett stort sovrum där samtliga barn och pedagoger sover på natten medan på den andra förskolan finns det två sovrum för barnen och ytterligare ett för den pedagog som sover där på natten. Vid få antal barn finns dock möjligheten för pedagogen att sova tillsammans med barnen.

	Förskollärexamen	Arbetslivserfarenhet i förskola	Arbetslivserfarenhet på dygnet-runt-förskola	Tid och längd för intervjun	Datum
Alma	2014	13 år	6 år	10.15-10.51	17/11-17
Beata	1977	40 år	3 år	16.05-16.33	17/11-17
Cajsa	2010	29 år	27 år	08.15-08.45	21/11-17
Diana	1990	39 år	3 år	16.04-16.50	22/11-17

Tabell 1. Information kring intervjugenomförande

Genomförande

Först kontaktades de två förskolecheferna på de olika förskolorna för att få ett godkännande angående om förskollärarna fick intervjuas på arbetstid. Därefter kontaktades de två förskolorna och informerades om syftet med studien samt om det fanns något intresse av att ställa upp och bli intervjuad. På telefon bestämdes fyra olika datum och tider då intervjuerna kunde ske. Därefter skrevs ett informationsbrev (se bilaga 1) med ytterligare information kring studien samt vilka etiska rättigheter de intervjuade har. Innan de fyra intervjuerna genomfördes en pilotstudie. En förskollärare

med många års erfarenhet i vanlig förskola intervjuades för att se om intervjufrågorna var relevanta och lätta att förstå. Pilotstudien gick bra och ingen fråga förändrades innan den riktiga undersökningen. Däremot erhöles information kring mitt beteende under intervjun vilket gav en medvetenhet kring vikten av öppna, ej ledande följdfrågor.

Vid två av intervjuerna lämnades informationsbladet ut minst tre dagar innan medan vid de två andra intervjuer gavs informationsbladet ut samma dag som intervjuerna genomfördes. Innan intervjuerna startade poängterades det ytterligare en gång att de intervjuade när som helst får avbryta samt avsluta sitt deltagande. Samtliga fyra intervjuer genomfördes på de intervjuades arbetsplatser i ett ostört rum. Under en intervju kom dock några personer in och skulle hämta saker vilket störde intervjun och gjorde att både den intervjuade och intervjuaren tappade bort sig. Trost (2010, s.65) beskriver att en intervju är en relation mellan intervjuaren och den intervjuade. Det ska inte finnas några åhörare under intervjun och den intervjuade ska känna sig trygg i miljön och det är viktigt att den är ostörd.

Samtliga fyra intervjuer spelades in för att inte missa viktig information samt för att intervjuaren skulle kunna fokusera på att lyssna och ställa följdfrågor. Trost (2010, ss.74–75) beskriver att det finns både för- och nackdelar med att spela in intervjuerna. Fördelar är att intervjuaren slipper fokusera på att anteckna svaren och kan lyssna om och om igen vad som sagts samt höra tonläge och ordval. Nackdelar är att det tar mycket tid att lyssna igenom och skriva ut inspelningarna, dock ökar detta studiens trovärdighet och tillförlitlighet.

Efter de fyra intervjuerna genomförts transkriberades och analyserades materialet. Intervjun hade fem förutbestämda intervjufrågor (se bilaga 2) men beroende på vad den intervjuade pratade om ställdes relevanta följdfrågor kring ämnet. Intervjuerna varade mellan 28 och 46 minuter.

Forskningsetik

Det finns flera olika forskningsetiska principer som måste tillgodoses när en studie genomförs. En av dessa är individskyddskravet som innebär att deltagarna i undersökningen ej får utsättas för fysisk eller psykisk skada. Vidare finns även forskningskravet som innebär att forskningen ska gå framåt för samhällets skull och ibland kan dessa två krav komma i konflikt med varandra (Vetenskapsrådet 2002, ss.5–6). Intervjufrågorna i denna studie har granskats med ett etiskt öga för att minimera risken att deltagare kan bli kränkta av frågorna. Under intervjuerna har även en lyhördhet funnits för att ingen deltagare ska känna obehag över de frågor som ställts vilket även Vetenskapsrådet (2017, s.14) beskriver. Enligt Löfdahl (2014, s.33) är det viktigare att människor mår bra och att deras behov tillfredsställs än att forskningen utvecklas. Individskyddskravet kan delas in i fyra etiska huvudkrav som nedan beskrivs.

Informationskravet

De deltagande i studien ska få information kring studiens syfte samt studiens villkor. Deltagarna ska även informeras kring att deltagandet är frivilligt och att de när som helst utan anledning kan avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet 2002, ss.7–8). Detta forskningskrav har tillgodosetts genom att informationsbrev med studiens syfte samt de etiska principerna har delats ut. Deltagarna har även fått informationen verbalt berättad innan intervjuerna startade.

Samtyckeskravet

Samtliga deltagare måste ge sitt samtycke om att delta i undersökningen och om deltagare är under 15 år måste även barnets vårdnadshavare ge sitt samtycke. De deltagande kan efter att ha givit sitt samtycke när som helst utan anledning avbryta sin medverkan eller hoppa över en fråga de inte vill besvara. Om deltagare ej vill delta mer får intervjuaren ej påverka deltagaren att stanna kvar på ett sätt så att deltagaren känner sig tvingad (Vetenskapsrådet 2002, ss.9–10). Detta forskningskrav har tillgodosetts då samtliga deltagare gav sitt samtycke om att delta och alla svarade på alla frågor.

Konfidentialitetskravet

Alla uppgifter som kan innebära identifikation av personer ska ej finnas med vilket innebär att det inte ska kunna gå att veta vem som har deltagit i undersökningen genom att läsa den. Personuppgifter och andra etiskt känsliga uppgifter ska förvaras på ett ställe där obehöriga ej kan ta del av dem och ges största möjliga konfidentialitet (Vetenskapsrådet 2002, ss.12–13). Genom att fingerade namn har använts samt att inga känsliga uppgifter har funnits med i studien har konfidentialitetskravet tillgodosetts. Allt material ha även förvarats så att obehöriga ej kan ta del av dem.

Nyttjandekravet

De insamlade uppgifterna som samlas in till studien får endast användas för det tänkta forskningsändamålet. Uppgifter får ej lämnas ut till obehöriga och får ej leda till åtgärder som påverkar den enskilde negativt (Vetenskapsrådet 2002, s.14). Det insamlade materialet till denna studie har ej delgetts till någon obehörig och kommer ej användas till något annat än till denna undersökning.

Trovärdighet och giltighet

Roos (2014, ss. 51–54) förklarar att vid kvalitativa metoder används begreppen trovärdighet och giltighet för att beskriva hur trovärdig och tillförlitlig en studie är. Dessa begrepp kommer nedan att presenteras:

Trovärdighet

Roos (2014, s.51) beskriver att trovärdigheten styrs av att det insamlade materialet är gjort på ett noggrant sätt samt har en tillräcklig mängd för att kunna få fram ett resultat och slutsats. Arbetet ska vara väl strukturerat så att forskaren minimerar risken att påverka resultatet. I denna studie har fyra intervjuer genomförts på ett noggrant sätt som har lett fram till ett tillförlitligt resultat. Kihlström (2007, ss.231–232) redogör för att ett tecken på att resultatet är tillförlitligt och trovärdigt är att spela in intervjuerna. Detta medför att intervjuerna kan lyssnas på flera gånger samtidigt som intervjuaren kan fokusera på intervjun istället för att anteckna. Genom att spela in intervjuerna finns det heller ingen risk att tolka svaren och anteckna utefter intresse istället för vad som verkligen sägs. I denna studie har samtliga intervjuer spelats in och lyssnats på flera gånger för att kunna höra vad som sägs och sedan kunna analysera svaren på en djupare nivå än om löpande protokoll använts.

Trovärdighet och tillförlitlighet används ibland som synonymer och innebär att forskningen ska säkerställas och utföras enligt de regler som finns för att resultatet ska vara trovärdigt. Tillförlitligheten innebär även att alla delar av forskningsprocessen redogörs och beskrivs på ett utförligt sätt så läsarna själva kan ta ställning till vad den kan användas till. Det är även viktigt att forskaren hela tiden har ett granskande synsätt

och är så objektiv som möjligt för att inte låta personliga värderingar påverka utförandet och resultatet (Bryman 2011, ss.354–355). Studiens genomförande har utförligt beskrivits och under processens gång setts på med kritiska ögon för att höja tillförlitligheten. En medvetenhet kring egna personliga åsikter har även tänkts på för att under studien kunna tänka bort dessa och vara så objektiv som möjligt. Intervjuerna har genomförts på två olika förskolor vilket också ökar trovärdigheten då förskolor arbetar på olika sätt och de finns fler barn att ha erfarenheter från.

Giltighet

Giltigheten i en kvalitativ studie innebär att resultatet svarar på syftet. Valet av metod är här av stor vikt för att kunna mäta och besvara syftet. Det som är tänkt att undersökas undersöks vilket innebär att valet av intervjufrågor är av stor vikt (Roos 2014, ss.53–55). Den valda metod för denna studie är relevant då syftet är att ta reda på förskollärares egna erfarenheter och upplevelser. De valda intervjufrågorna har även granskats av en vetenskapligt skolad person vilket ökar giltigheten. Vidare har resultatet blivit giltigt då syftet hela tiden har tänkts på under genomförandet.

Genom att prova intervjufrågorna på en grupp som liknar den tänkta gruppen (pilotstudie) stärks giltigheten och eventuella problem kan härigenom undvikas. Även kommunikerbarheten, att förstå det som står och beskrivs har med giltigheten att göra (Kihlström 2007, s.231). I studien genomfördes en pilotstudie på en förskollärare som arbetar på en traditionell förskola vilket innebär att giltigheten ytterligare hade höjts om pilotstudien genomförts på en dygnet-runt-förskollärare.

Bearbetning och analys av material

De inspelade intervjuerna lyssnades igenom och transkriberades. Därefter kodades och kortades varje intervju ner i ett analyschema i förhållande till syfte och frågeställningar. När de fyra intervjuerna kortats ner användes metoden kategorisering som innebär att det insamlade materialet kategoriseras efter olika koder. Likheter och skillnader förs fram och den textmassa som ej har med intervjuens syfte och frågeställningar utelämnas (Fejes & Thornberg 2015, ss.34–37). Efter kodningen trädde en huvudkategori fram med fem underkategorier. Huvudkategorin är ”Faktorer som har betydelse för barns anknytning på dygnet-runt-förskola” och underrubrikerna är ”Kontinuitet skapar trygghet”, ”Barns ålder i förhållande till att sova borta”, ”Antal personal barnet möter”, ”Barnens hemsituation” och ”Rutiner på förskolan”. Utefter dessa kategorier är resultatet nedan presenterat.

RESULTAT

Resultatet är presenterat utifrån de faktorer som förskollärarna uttryckte har betydelse för barns anknytning. Frågeställning ett (Vilka faktorer anser förskollärarna har betydelse för barnens anknytning och trygghet i förskolan?) besvaras genom de olika rubrikerna nedan medan frågeställning två (Upplever förskollärarna att 0–3 åriga barns anknytningsmönster förändras beroende på om barnet sover mer eller mindre på förskolan och i så fall på vilket sätt?) främst besvaras under rubriken kontinuitet skapar trygghet.

Faktorer som har betydelse för barns anknytning på dygnet-runt-förskola

Kontinuitet skapar trygghet

En faktor som påverkar barnens trygghet och anknytning på förskolan upplever förskollärarna är kontinuitet. Om barnen kontinuerligt sover på förskolan två till tre gånger i veckan där barnen kommer hem emellan fungerar det generellt bra och barnen upplevs trygga. När barnen sover ofta på förskolan blir de förberedda mentalt och tycker inte att det är lika jobbigt vilket Diana beskriver:

Sover man en två till tre nätter i veckan lite sådär utspritt så, så kan jag nog känna att de har lite kontinuitet i det, det är någon slags nu är det, nu ska jag vara här, nu har jag mitt elsanattlinne med mig idag här och, nu ska jag vara här och sova och sen nästa gång jag kommer då är det lördagsgodis, det kan ju även de små säga. (Diana)

Om barnen sover regelbundet på förskolan anpassar sig de flesta barnen och accepterar att sova på förskolan och inskolningen går oftast enklare än vad förskollärarna från början tänkt sig vilket Diana uttrycker:

Jag visste ju att barn är anpassningsbara... men att det skulle vara så enkelt. (Diana)

När barnen inte får någon kontinuitet och sover sällan på förskolan fungerar det sämre och barnen visar motstånd och blir ledsna. Dessa barn upplevs ha svårare att acceptera att de ska sova på förskolan och visar tydligt att de hellre vill vara hemma.

Han sover ju väldigt sällan, och han, han var förbaskad alltså, han ville inte lämna hemmet, för då lämnas han klockan sju på kvällen och då är man ju redan trött, och då ska man lämnas någonstans när man är trött, då visade han ju, med, asså det var ju både trots och ledsen, men, han visade ju tydligt får man ju säga då att han inte tyckte om det, men sen är han ju i den åldern nu så att det är ju så att han är ju i olika faser och ... jag kan ju tänka mig när man har varit hemma kanske en hel vecka och så helt plötsligt en söndagkväll, ska man lämnas, det är ju inte så lätt för dem, de är ju en utav, de är ju en utav dem som sover sällan. (Diana)

Det fanns dock barn som det fungerade utmärkt för och som alltid var glada vilket en förskollärare beskriver:

En kille som sover här väldigt sällan ... han är som ett solsken. (Diana)

Detta innebär att det är väldigt individuellt från barn till barn hur de agerar och mår av att sova sällan på förskolan. En del barn upplevs trygga medan andra barn upplevs ha svårt att vänja sig vid att sova borta och vara otryggare. Vidare har små barn ingen riktig tidsuppfattning vilket kan göra det svårt för barnen att veta hur länge de varit på förskolan men det kan också underlätta då de ej kan uppskatta längden av sin vistelse på förskolan på samma sätt som de äldre barnen. De flesta barnen upplevs dock må bättre av att regelbundet sova på förskolan då de blir mentalt förberedda och inte blir lika ledsna och känsliga som barn som sover sällan vilket är tecken på ett otryggt ambivalent anknytningsmönster.

Vidare uttryckte två av förskollärarna att de flesta barnen sover bra och att de sällan vaknar under nätterna utan det är i så fall läggningarna som kan vara besvärliga. En förskollärare ansåg dock att det är bättre ju färre antal gånger barn sover på förskolan trots att det samtidigt blev jobbigare vid läggning om barnet sov på förskolan för sällan. Beata berättade att hon innan kunde tänka att det skulle vara jobbigare för barn att sova mer sällan på förskolan men att hon ej upplevt det.

Förskollärarna upplever dock att det inte är bra för barnen att sova flera nätter i rad på förskolan utan att komma hem emellan. När barnen sover flera nätter i rad utan att träffa sina vårdnadshavare märks det på barnen att de mår sämre. Dessa barn blir ledsnare, tröttare, gråter mer, leker mindre och längtar efter sina vårdnadshavare vilket Alma beskriver:

Vi hade en pojke som har varit här hos oss en vecka nästan tror jag, sju nätter i rad... då märkte vi tydligt på honom att han mådde inte bra. (Alma)

Även Diana beskriver:

Vi har ju en del barn som kanske sover en tre nätter i rad och där föräldern inte har körkort och bor utanför X och kan inte åka och hämta sitt barn mellan, då är det ju, det märks ju på barnet att väldigt lätt till gråt, tröttare, ... och går och frågar efter mamma på dagen och lite sådär lite trumpen och kanske inte lika lätt till att leka så. (Diana)

De barn som sover flera nätter i rad utan sina primära anknytningspersoner ser förskollärarna ett tydligt mönster där barnen mår sämre, protesterar samt vill göra färre aktiviteter på förskolan. Barnen tenderar att bli mer inbundna, leka mindre och inte visa några större känslor när vårdnadshavaren kommer och hämtar vilket tyder på att barnens anknytningsmönster är otryggt.

När barnen har sovit en natt på förskolan behöver de alltså komma hem och ladda batterierna. Barnen blir gladare och mer positiva när de har varit lediga ett tag. Om barnen inte får möjlighet att komma hem mellan nätterna förändras barnens beteende. Barn som sover en natt i taget förblir trygga barn medan barn som sover flera nätter i rad uppemot en vecka förändrar sitt anknytningsmönster till att bli mer otryggt. Förskollärarna anser att barnen börjar bli mer självförsörjande och inbundna vilket tyder på ett otryggt undvikande anknytningsmönster.

Barns ålder i förhållande till att sova borta

På dygnet-runt-förskolor är det ett stort åldersspann på barnen. På vardagarna är det barn mellan sex månader och sex år och på kvällar och helger kommer det även skolbarn vilket gör att åldersspannet då blir mellan sex månader och tolv år. Samtliga förskollärare upplever att det är alldeles för tidigt att lämna barn under två år på kvällar och nätter på grund av anknytningen. När de yngsta barnen får långa vistelsetider över natten upplevs de vara ledsnare och tröttare vilket tyder på att barnen saknar sina anknytningspersoner. Vid långa vistelsetider för små barn leker de även mindre, blir inbundna och i vissa fall har barnen blivit apatiska vilket är tecken på ett otröttat undvikande anknytningssystem. Samtliga förskollärare anser att små barn antingen borde vara hemma eller ha korta dagar, ej så långa vistelsedagar som de flesta barnen på en dygnet-runt-förskola har. Förskollärarna uttrycker oro kring hur små barns anknytning kan tänkas påverkas vilket Beata beskriver:

*Vi tycker att det är lite för tidigt att lämna dem på nattis när de är 1 år, att de borde i alla fall vara två år innan de börjar... just för anknytningens skull.
(Beata)*

När barnen blir uppemot tre år kan barnen klara sig bättre själva och de kan verbalt berätta kring hur de mår samt om de inte vill sova vilket gör det lättare att lämna barnen på nätterna. Genom att barnen kan uttrycka sig mer verbalt kring vad de tycker går det att förklara för barnen på ett djupare sätt och det blir då även lättare att tillfredsställa deras behov. Alma beskriver det på följande sätt:

*Sen när de växer och blir lite äldre som tre år till exempel, då kanske när de är lite mer mogna, när de förstår, de kan prata, de kan uttrycka sig lite mer.
(Alma)*

Alma beskriver dock en tveksamhet kring om det skulle vara bättre att lämna treåriga barn men anser ändå att det är bättre när barnen förstår situationen. Dock kan de verbala barnen även protestera och ifrågasätta vilket ibland gör situationerna svårare än med de yngre barnen som inte kan uttrycka sig och ej har blivit medvetna om situationen än.

Trots att förskollärarna uttrycker oro över hur anknytningen och barnens välmående påverkas av att lämnas bort när de är små upplever Diana att de yngsta barnen är de lättaste barnen att ta hand om. En faktor kan vara att små barn ej har någon tidsuppfattning och därför ej vet hur länge de varit på förskolan eller ens om det är natt. Vidare behöver barn upp till två år mer omsorg och närhet än de äldre barnen men så länge de får det så upplevs barnen sova tryggt vilket nedan beskrivs:

I regel så bara de får sin närhet, ömhet, lugn, i regel välling, sin gosetrasa eller nappis eller så somnar de väldigt lugnt och tryggt. (Diana)

Ibland kan dock de yngsta barnen vakna på nätterna, vara ledsna och gråta vilket kan tyda på att barnen längtar hem och det upplevs som ett problem att det ej går att förklara verbalt för barnen varför de sover hemifrån.

Vidare beskriver förskollärarna att det är svårt att veta vad de yngsta barnen tänker och tycker eftersom de inte har det verbala språket att förklara sina tankar. Dock upplever Diana att barnen kommer till henne när de är ledsna och när de behöver trygghet. Barnen

försöker ej lösa problemen själva utan anförtror sig till henne och litar på att hon kommer hjälpa till vilket tyder på att barnen ser henne som en trygg bas. Diana beskriver:

Jag tycker ju att de mår, de är glada, de visar glädje och de visar ju att de kommer och tankar hos oss ... de och gråter och så kan vi trösta de och allt sånt, så de har väl det bra här ändå. (Diana)

Trots att hon beskriver att barnen mår bra och är glada visar hon en tveksamhet kring hur barnen egentligen har det på förskolan. Hon är ej helt övertygad kring hur de yngsta barnen egentligen mår trots att de visar glädje.

Antal personal barnet möter

På en dygnet-runt-förskola träffar barnen många olika pedagoger och eftersom alla veckornas timmar behöver täckas arbetar mellan sju till tio personer med barnen plus att de kan finnas olika vikarier och resurspersoner. De flesta barnen upplevs det fungera bra för och förskollärarna ser inga tydliga mönster kring att många pedagoger påverkar barnen negativt. En anledning till varför det fungerar bra för barnen att umgås med många pedagoger är att de är vana sedan innan att träffa många olika personer och som följd har barnen blivit distanslösa och kan gå till vem som helst vilket Cajsa beskriver:

När de har fått en plats hos oss så är de ändå så omgivna utav väldigt många personal eller personer i deras liv, de är vana vid att bli bortlämnade, det låter nästan lite grymt men att när de kommer till oss så är de inte oftast, de barnen som börjar hos oss de känner jag, upplever jag är rättså tuffa, de här små. (Cajsa)

Ingen upplever det som ett stort problem med att flera olika pedagoger sover med barnen men de funderar på hur det kan tänkas påverka barnen i framtiden. Trots att det fungerar bra för de flesta barnen med många pedagoger finns det vissa barn som blir oroliga och ledsna vid personalförändringar. Dessa barn upplevs känsligare vilket Alma beskriver:

Flickan när hon kom åtta månaders baby och det kom åtta olika personer till henne och hon ska gå till åtta olika främmande personer för att knyta an, det är jättesvårt för såna små barn...vi märkte på henne hur ledsen hon blev när vi hade bytt skift, nu går jag hem, hej då, nu får du ta över henne tillexempel eller hon skulle gå till andra fröknar för att nu är det andra som ska jobba, så man märkte att hon blev ledsen, för att nu har hon precis fastnat vid den ena pedagogen och sen kommer en annan och hon måste byta nu igen. (Alma)

Det upplevs även lite problematiskt när barnen får favoritpedagoger eftersom varken barnen eller pedagogerna är där varje dag. På grund av att både barnen och pedagogerna har oregelbundna scheman kan det gå flera dagar innan barnet träffar sin favoritpedagog vilket kan påverka barnens trygghet och på så vis även anknytning. Om inte barnets tryggaste pedagog arbetar kan det tänkas bli jobbigare för barnen vilket nedan beskrivs:

Sen kan man ju uppleva att de har, vissa barn kanske knyter an till mig, vissa barn knyter an bättre till någon annan, vi är ju ganska många så det är ju det man kan tycka i så fall att det skulle vara jobbigt för dem att de byter så mycket. (Beata)

Beata har en tveksamhet kring om det är bra för barnen att umgås med så många olika pedagoger och uttrycker att barnen inte kan tycka om alla pedagoger lika mycket. Eftersom barnen tycker om pedagogerna olika mycket skapas också olika bra relationsband med pedagogerna vilket kan tänkas påverka barnens trygghet på förskolan.

Barnens hemsituation

Samtliga förskollärare upplevde det svårt att veta hur mycket eller ens om barns anknytning påverkas av att sova på dygnet-runt-förskola. Dock upplevde de att det bästa för barnen är hemmet och deras vårdnadshavare vilket gör att förskollärarna visar en tveksamhet och ambivalens kring hur bra det är att sova på förskolan. Eftersom hemmet är det bästa för barnen är det optimala att sova hemma vilket uttrycks på följande sätt:

Idealet är väl att alla barn ska få sova hemma egentligen, för det är ju den tryggaste miljön ändå. (Cajsa)

I dessa fall är det ej möjligt för barnen att sova hemma men genom att samarbeta med vårdnadshavarna kan en trygg alternativ sovmiljö för barnen skapas. Förskollärarna var dock noga med att poängtera att de aldrig kan konkurrera ut eller ersätta vårdnadshavarna. Förskollärarna upplever att barnen mår bra och är trygga på förskolan men samtidigt anser de att alla barn mår bäst av att sova hemma vilket tyder på att de inte är helt övertygade om att barnen inte påverkas av att sova borta.

Vidare upplevs det att om barnen har en trygg anknytning hemifrån med rutiner och stabilitet är barnen även trygga på förskolan. Barnens anknytningsmönster förändras inte utan barnen längtar bara efter sina vårdnadshavare och fortsätter ha sin trygga anknytning till dem vilket Beata uttrycker:

Jag har ju inte känt att någon har haft dåliga anknytningar till sina föräldrar av de barnen som vi har haft här, nej inte att det är negativt, att de har fått en negativ anknytning till sina föräldrar, utan det är ju då mer att de har varit lite ledsna och längtat till sina föräldrar. (Beata)

Förskollärarna är dock inte överens då två andra förskollärare upplever att många barn inte har grundtryggheten hemifrån och att de har haft en tuff start i livet vilket gör det ännu viktigare med en trygg förskola där barnen kan skapa positiva inre arbetsmodeller.

Om barnen har det oroligt hemma där avsaknad av rutiner finns upplever förskollärarna barnen som ledsnare, känsligare och mindre trygga. Detta leder även till att barnen sover sämre, vaknar mer på nätterna samt är ängsligare och söker mer trygghet och närhet i pedagogerna vilket är tecken på en ambivalent anknytning. En faktor som således påverkar barnens trygghet på förskolan är hur trygg hemmiljön är vilket nedan förklaras:

Men sen om deras anknytning det är, det beror precis på hemmiljön upplever jag, är det tryggt hemma, vi kanske har en mamma och pappa med i bilden, då upplever jag att de är trygga här också, sen om hemmiljön kanske är lite mer otrygg, att de, de kan vara föräldrar som inte mår bra och sånt här och då märker ju vi det på barnen ... det är så många olika aspekter som spelar in i det här med anknytning också, hur förutsättningarna är i familjen från första början. (Cajsa)

Vidare förändras även barns välmående och trygghet om förhållanden hemma förändras. Barn som tidigare upplevts trygga och stabila, utan problem att sova blir vid föräldraseparationer eller andra stora förändringar mer otrygga och sover sämre. Barnen tenderar att bli mer ledsna och sakna hemmet samt verbalt uttrycka att de inte vill sova på förskolan. Alma uttrycker sig såhär:

När mamma blev gravid, så jag upplevde hon har inte varit helt samma barn som hon var från början, hon har börjat gråta, vägrar sova här. (Alma)

Då hemförhållandena förändras blir barnen otryggare vilket tyder på att deras anknytningssystem är påslaget och de uttrycker behov av att stänga av det.

En annan aspekt som kan tänkas påverka barnens anknytningsmönster är de långa vistelsetiderna på förskolan. Detta upplevs negativt då det är viktigt för barnen att vid tidig ålder knyta an till sina vårdnadshavare och då behöver barnen spendera mycket tid tillsammans med dessa. Cajsa beskriver:

De här barnen som man läser om forskning om barns anknytning och såhär att, det är ju alltid, det första året är ju jätteviktigt att man har en nära eller två nära personer som man knyter an till. (Cajsa)

Cajsa beskriver att om barnen tillbringar långa dagar och nätter på förskolan minskar tiden med sina vårdnadshavare vilket kan leda till en försämrad anknytningskvalité mellan barn och dess anknytningspersoner.

Rutiner på förskolan

Ytterligare en faktor som förskollärarna anser påverkar barnens trygghet är rutiner på förskolan. Barnen upplevs må bäst när tydliga rutiner för dagar, kvällar och nätter finns vilket ger barnen trygghet. Barnen vet vad som kommer hända och kan förbereda sig. En rutin som används på de lite äldre barnen är att de blir informerade och förberedda när de ska sova på förskolan vilket underlättar för barnen. Alma beskriver det på följande sätt:

De vet att de ska kanske sova här idag, då säger hon till exempel, när vi frågar, jag kommer imorgon, jag ska sova här imorgon, så de redan vet en dag innan och sen de andra som sover... de barnen förbereder man lite innan så de vet. (Alma)

När barnen inte vet vad som kommer hända eller dagarna förändras upplevs detta göra barnen otryggare. Barnen upplevs ängsliga och otrygga vid överraskningar, miljöombyten eller personalförändringar vilket en förskollärare uttrycker såhär:

I den här lilla världen är de trygga men de kanske inte, det kanske räcker att gå till nästa avdelning så blir det lite mer, då kommer de ju nära oss. (Diana)

Diana uttrycker att dygnet-runt-barn är trygga på sin egna avdelning men att de blir nervösa och söker närhet endast vid små förändringar som när de besöker en annan avdelning. När barnen inte vet vad som kommer hända och exempelvis besöker andra avdelningar släpper de inte taget om pedagogerna och söker en trygg bas.

Samtliga förskollärare poängterar att det är viktigt att förskolan har rutiner som erbjuder barnen en så trygg miljö som möjligt. Miljön ska vara lugn så barnen kan känna trygghet och en medveten tanke kring att inte forcera utan arbeta varligare finns. Genom att barnen skrattar mycket och äter bra upplever förskollärarna att barnen är trygga. Eftersom dygnet-runt-förskolor ofta har en mindre barngrupp än en vanlig förskola blir miljön lugnare och alla barn får mer tid per pedagog. Även kvällar har ofta färre antal barn vilket ökar verksamhetens kvalitet och förklaras nedan:

Det är ju mer på dagtid som det är fler barn, på nattetid är det ju oftast inte så många, vi är ju två personal om det blir väldigt många barn, så jag tycker vi erbjuder en jättebra kvalitet till de barnen som sover över. (Cajsa)

Att arbeta på en dygnet-runt-förskola innebär mer omsorg och rutiner än på en vanlig förskola eftersom barnen ofta spenderar längre tider där och det då blir viktigt att ta hand om barnens hygien. Kvällsrutiner, natrutiner och att barnen är rena och har rena kläder innebär mycket omsorg. Att ha samma rutiner tror förskollärarna är viktigt för barnen så att de vet vad som gäller men det upplevs även lite problematiskt då det är många olika individer som arbetar. Trots att pedagogerna försöker ha samma rutiner kan de inte agera exakt likadant i alla situationer vilket Diana förklarar:

Man kan ju aldrig bli lika, alltså lika, men man har ju i alla fall att man har samma grundtanke. (Diana)

Diana menar på att pedagogerna på förskolan försöker ha samma grundtanke och rutiner men att eftersom de är olika individer och inte arbetar med varandra lika ofta som på en vanlig förskola så hanterar de situationer olika. Detta medför att barnen trots liknande rutiner hanteras olika beroende på vem som arbetar vilket kan påverka barnens trygghet.

Sammanfattning

Vad som framkommer i intervjuerna är att förskollärarna anser att det bästa för alla barn vore att sova hemma men om barnen måste sova på förskolan är det bättre att sova regelbundet en natt i taget. Flera nätter i sträck upplevs negativt och de barnen tenderar att bli självförsörjande och inbundna. Förskollärarna upplever även att det till viss del fungerar sämre för barn att sova sällan på förskolan då de ej hinner vänja sig. Det fungerar dock bra för en del andra barn vilket tyder på att barn är olika och klarar av att hantera situationen på olika sätt. Det framkommer även i intervjuerna att de yngsta barnen är lättare att ha sovandes på nätterna men det upplevs för tidigt att lämna barn under två år på dygnet-runt-förskola utan sina primära anknytningspersoner. Detta tyder på en ambivalens bland förskollärarna då de inte ser några mönster om att de yngsta barnen påverkas negativt men ändå anser att det är för tidigt för barn under två år att sova borta. När barnen blir uppemot tre år, kan prata och har hunnit växa till sig anses det vara bättre för barnen att börja på dygnet-runt-förskola. Vidare upplevs de flesta barnen må bra på förskolan men om barnen har det oroligt hemma blir barnen otryggare och mår sämre. Om barnen har det tryggt och stabilt hemma upplevs barnen bättre klara av att sova på förskolan. Barnen träffar många olika pedagoger under sin vistelse på dygnet-runt-förskolan vilket upplevs olika. De flesta barnen fungerar det bra för medan det är jobbigare för andra. Samtliga förskollärare funderar på hur antalet personer barnen möter påverkar barnen i framtiden vilket också tyder på en ambivalens då förskollärarna berättar att de flesta barnen har det bra och att de ej ser några mönster om att barnen påverkas av många pedagoger.

DISKUSSION

Resultatdiskussion- Faktorer som har betydelse för barns anknytning på dygnet-runt-förskola

Kontinuitet skapar trygghet

Resultatet visar att det är lättare och bättre för barn att kontinuerligt sova några nätter i veckan på förskolan då det blir vana vid att separeras från hemmet och blir förberedda mentalt. George, Solomon och McIntosh (2011, s.522) belyser dock att barn som kontinuerligt sover borta från sin primära anknytningsperson upplever denna som oförutsägbart. När barn är ledsna och behöver trygghet och närhet finns inte alltid den primära anknytningspersonen att tillgå vilket gör att barnet ej kan lita på den och anknytningssystemet blir aktivt. Även Kline Pruett, McIntosh och Kelly (2014, ss.246–249) beskriver i sin studie att 54% av de barn som sover borta från sin primära anknytningsperson åtta gånger per månad (ca två i veckan) fick en otrygg anknytning och blev oroliga. Detta är dock inget som framkom i min studie vilket tyder på att antingen har förskollärarna ej tillräckliga kunskaper för att bedöma om barnen är trygga eller så kanske de vårdnadshavare med känsliga barn har valt en annan lösning där deras barn sover hos släktingar eller liknande. Det finns även en teoretisk chans att majoriteten av de barn som regelbundet sover på dygnet-runt-förskolor är bland de 46 % vars anknytningssystem ej påverkas av att sova borta som Kline Pruett, McIntosh och Kelly (2014, ss.246-249) beskriver.

Vidare visar resultatet att det generellt upplevs vara besvärligare för barn att sova för sällan på förskolan. Barnen blir ej vana vid att sova borta från sina primära anknytningspersoner och blir oroliga, ängsliga och ledsna. Dock finns det en viss ambivalens för några barn visar stor glädje över att sova sällan på förskolan vilket tyder på en trygg anknytning. Bowlby (2010, ss.149–153) beskriver att barn som är samarbetsvilliga och omtäckta tenderar att ha ett tryggt anknytningsmönster medan oroliga och ängsliga barn visar tecken på att ha ett otryggt ambivalent anknytningsmönster.

Resultatet visar även att barn som sover en natt i taget och får möjlighet att komma hem emellan mår bättre än barn som sover flera nätter i rad. De barn som spenderar flera nätter i rad på förskolan utan att komma hem emellan blir ledsnare, leker mindre och det syns tydligt att de längtar efter sina vårdnadshavare. Det finns även fall där barnen blir inbundna och ej visar glädje när vårdnadshavaren hämtar dem. Förskollärarna upplever det som att barn som sover flera nätter i rad blir otryggare. Kline Pruett, McIntosh och Kelly (2014, ss.246–249) beskriver i sin studie att långa separationer från barns primära anknytningsperson aktiverar barnens anknytningssystem och barnet blir oroligt och ängsligt. Även Sevón et al. (2017, ss.454–456) beskriver en oro kring hur barn påverkas av att spendera långa perioder på förskolan. Barns allmänna välmående kan påverkas om barnen kontinuerligt är långa dagar på förskolan bland annat på grund av uttråkning. Vidare belyser även Rönkä et al. (2017, s.10) att pedagoger är oroliga över hur barn påverkas av att spendera många timmar på dygnet-runt-förskolor. Bowlby (2010, ss. 56–58) framhäver att barn under tre år uppvisar ett karakteristiskt beteende när de under en längre period separeras från sina primära anknytningspersoner. Först protesterar barnet högljutt för att sedan börja sörja och bli inbundet. Sist kommer losskopplingen som innebär att barnet stänger av anknytningssystemet. Resultatet i denna studie visar att barn som tillbringar flera nätter i rad på förskolan blir inbundna och slutar leka samt visar inga

större känslor när vårdnadshavaren hämtar vilket tyder på att barnen börjar koppla bort anknytningssystemet.

I studien framkommer det att barnens anknytningsmönster inte förändras trots de långa tiderna på förskolan om barnen får komma hem mellan varje natt. I likhet med denna studie beskriver George, Solomon och McIntosh (2011, s.527) att det inte är mängden tid med barnet som avgör barnets anknytningsmönster utan det är hur tryggt och säkert barnet känner sig med anknytningspersonen. Kihlbom (2009, ss.133–153) är dock ej av samma uppfattning och menar att det ej är skadligt med korta dagliga separationer från sina primära anknytningspersoner men när det blir längre separationer (över fyra till sex timmar) kan barnen påverkas negativt. Detta på grund av att barnen behöver spendera många timmar med sina vårdnadshavare för att knyta an så bra som möjligt. Inte heller Broberg et al. (2006, ss.169–170) är av samma uppfattning och belyser att barns anknytning till stor del grundas i vem som tar hand om barnen på nätterna då barnen sover. Barn som sover utan sina vårdnadshavare utvecklar till stor del en otryggare anknytning än de barn som alltid sover med sina vårdnadshavare.

Barns ålder i förhållande till att sova borta

Förskollärarna anser att barn under två år ej bör sova på förskola. När barnen är så små bör de vara hemma och sedan när de blir uppemot tre år anses det lämpligare att lämna barnen på dygnet-runt-förskola. Deras anknytning kan tänkas påverkas när de är så små och separeras från sina vårdnadshavare. Dock upplever förskollärarna att barnen generellt sett har en bra relation med sina vårdnadshavare samt att de yngsta barnen är lätta att ta hand om. George, Solomon och McIntosh (2011, s.522) belyser att nätter är stressade situationer för spädbarn och att de då behöver ha en trygg miljö. Att spendera nätter borta från sin primära anknytningsperson vid låg ålder gör att barnen visar ilska och frustration mot dem vilket kan tolkas som att barnen protesterar. Barn under två år blir även stressade av att sova borta från sin primära anknytningsperson trots att barnen sover hos sin andra vårdnadshavare. Hur barnen då påverkas av att sova på en dygnet-runt-förskola kan diskuteras. Vidare beskriver Kline Pruett, McIntosh och Kelly (2014, ss.246–249) i sin studie att ettåringar oftare fick ett otryggare anknytningsmönster än treåringar om de sov borta minst en natt från sina anknytningspersoner. Barn under tre år beskriver Hart och Schwartz (2010, s.100) behöver hjälp med att hantera ångestladdade situationer och sina känslor och för att anknytningssystemet ska slås av behöver barnen en anknytningsperson.

När barnet blir uppemot tre år och kan uttrycka sig verbalt kring hur de tänker och tycker upplevs det bättre att sova borta. Treåringar förstår och kan prata vilket underlättar för barnet själv, personal och vårdnadshavare. Genom att barnet kan uttrycka sig kan barnets behov bättre tillfredsställas samt att de går att förklara varför de behöver sova borta vilket inte är möjligt med de yngsta barnen. Dock upplevs det ibland vara svårare med de äldre barnen då de kan protestera och ifrågasätta mer än de yngsta barnen. George, Solomon och McIntosh (2011, ss.524–525) beskriver också att innan barn är stora nog att kunna vara med och påverka och hantera situationen bör de ej sova borta från sina anknytningspersoner. Vid fyra års ålder kan barn lättare hantera att sova borta då de har lättare för att hantera sina känslor och kan berätta vad de känner och tycker. Vidare berättar Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.13–14) att det är under barns andra levnadsår som anknytningen når sin höjdpunkt vilket innebär att det då är som känsligast att separeras från sina anknytningspersoner. Ju äldre barnen senare blir desto lättare är det för barnen att separeras från sina anknytningspersoner.

En faktor som påverkar varför det är svårare för små barn att separeras från sina anknytningspersoner är att de har få inre arbetsmodeller över verkligheten (Bowlby 2010, ss.147–158). Under sin levnad har barnen inte hunnit få så många minnen vilket gör det svårare för dem att hantera situationen till skillnad från en fyraåring som har fått betydligt fler goda minnen och vet att de blir hämtade från förskolan när vårdnadshavarna arbetat klart (Niss 2009, ss.26–28). Resultatet i denna studie visar att när de yngsta barnen har långa vistelsetider på förskolan upplevs de bli tröttare, ibland apatiska, ledsnare samt har svårare att leka. Enligt Bowlby (2010, ss.149–153) är apati, ledsenhet, inbundenhet och passivitet tecken på otrygga anknytningsmönster där barnens anknytningssystem är påslaget.

Vidare beskrivs det att små barn inte har något tidsbegrepp vilket gör att barnen inte vet hur många timmar de spenderar på förskolan eller kanske ens om de är natt. Detta upplevs som en faktor som gör det lättare för små barn att vara på förskolan då de ej förstår hur länge de varit där. Niss (2009, ss.26–28) belyser dock att eftersom barn inte har något tidsbegrepp kan en dag vara en hel evighet för ett litet barn. Desto yngre barnen är ju viktigare är det att barnen känner sig trygga på förskolan. Resultatet i denna studie visar att ett- och två-åringar upplevs behöva mer närhet och omsorg än vad treåringarna behöver. Detta beskriver förskollärarna genom att de yngsta barnen behöver mer fysisk närhet och oftare behöver sitta i knät än vad de äldre barnen behöver vilket också tyder på att barnen behöver mer trygghet vid lägre åldrar.

En förskollärare upplever att barnen kommer till henne och anförtror sig till henne när de behöver närhet och trygghet. Enligt Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.44–45) innebär detta att barnet har en trygg bas och säker hamn hos förskolläraren. Genom att ha en trygg bas vågar barnen utforska och leka och de vet samtidigt att händer det något kan barnen återvända till den trygga hamnen och återhämta sig för att sedan kunna ge sig ut och utforska igen. Resultatet visar dock att förskolläraren ej är helt övertygad att barnen mår bra vilket tyder på att de är osäkra kring hur omständigheterna att sova borta från sina primära anknytningspersoner påverkar barnens välmående.

Antal personal barnet möter

Barn som sover på dygnet-runt-förskolor upplevs antingen mer osäkra på ny personal eller att det inte bryr sig alls om vem som tar hand om dem och går till vem som helst. Förskollärarna upplever det dock inte som något problem att barnen umgås med många olika pedagoger. Enligt Bowlby (2010, ss.149–153) kan barn som upplevs tuffa och inte bry sig om vem som tar hand om dem ha ett undvikande anknytningsmönster där barnet blir känslomässigt självförsörjande och inte visar behov av att behöva en trygg bas. Barn som däremot är osäkra och ängsliga visar tendenser att ha ett ambivalent anknytningsmönster där barnen söker omotiverat mycket uppmärksamhet och som upplevs antingen hjälplösa eller impulsiva.

Uppemot åtta pedagoger arbetar på en avdelning plus olika resurspersoner och vikarier vilket medför att barnen träffar många olika personer dagligen. Samtliga förskollärare funderar kring om antalet pedagoger påverkar barnen men upplever att det fungerar bra för de flesta barnen. De barn som det ej fungerar lika bra för upplevs som känsliga och de blir ledsna när pedagogerna byts av. Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.13–44) redogör dock att ju färre vuxna det är kring små barn desto bättre. Äldre barn påverkas inte lika mycket av många olika pedagoger som små barn gör. Vidare påpekar Hagström

(2010, s.121) att små barns utveckling kan riskeras om de omges av för många olika vuxna.

Barn har mellan en till fem olika anknytningsrelationer vilket innebär att ett barn ofta högst anknyter till en pedagog på förskolan (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss.61–73). I resultatet framkommer det att det kan vara problematiskt när barn har favoritfröknar. På grund av att varken barnen och pedagogerna inte är där varje dag kan det gå flera dagar innan barnet träffar sin favoritpedagog som de är tryggast med. Vidare beskriver även Salonen (2016, s.2028) att det inte blir så ofta som barnets favoritpedagog kan ta emot dem på förskolan vilket gör det svårt för barnen att veta vem som kommer tillbringa dagen med dem och gör barnen otryggare.

Barnens hemsituation

I resultatet framkommer det att förskollärarna anser att det bästa för alla barn är att sova hemma på nätterna. Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.71–73) belyser att en stor faktor som påverkar barns anknytning är vem som tar hand om barnet på nätterna samt om barnet känner sig skyddat. Även Kline Pruett, McIntosh och Kelly (2014, ss.246–249) beskriver i sin studie att barns anknytning påverkas av att sova borta från sin primära anknytningsperson men det kan fungera om barnet istället har en kompletterande anknytningsperson i sin närhet.

Om barnen har en trygg anknytning hemifrån upplevs barnen även vara trygga på förskolan. Detta bekräftas av Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.61–73) som menar att barn som har en trygg bas och en trygg anknytning till sina vårdnadshavare när de börjar förskolan vid två års ålder utvecklas normalt. Så länge barnet har en trygg bas påverkas inte barns anknytningsmönster av korta separationer. Vad korta och långa separationer är finns det dock ingen definition på så det är svårt att säga var gränsen går.

I resultatet framkommer det att barn som har det oroligt hemma eller om familjeförhållandena förändras påverkas negativt. Barnen sover sämre, blir ängsligare och känsligare och upplevs otryggare. Hagström (2010, ss.168–169) belyser att barn som har en otrygg anknytning har större chans att få problem med sin sociala förmåga senare i livet. För att barn ska känna trygghet är det viktigt att barnens liv präglas av kontinuitet och struktur vilket inte de barnen som har det oroligt hemma får.

Vidare uttryckte förskollärarna i denna studie en oro kring att barnen spenderar många timmar från sina anknytningspersoner och tänker sig att barnens anknytningsmönster påverkas negativt. Det finns dock en ambivalens i svaren där andra upplever att samtliga barn har trygga anknytningsmönster till sina vårdnadshavare och att barnen endast är ledsna. Anne och Segal (2004, ss.350–351) belyser däremot att det snarare är den kvalitet som barnet har på förskolan och i hemmet som påverkar utvecklingen och inte antalet timmar borta från barnens anknytningspersoner. I studie framgår det dock ej hur många timmar borta undersökningen är genomförd på vilket gör det svårt att med säkerhet veta att endast kvalitén i förskola och hemmet påverkar.

Rutiner på förskolan

Resultatet visar att dygnet-runt-förskolor är en lugn och trygg miljö där barnen känner trygghet och utvecklas. I motsats till detta beskriver Rönkä et al. (2017, s.5) i sin studie att både personal och vårdnadshavare är kritiska till dygnet-runt-förskolor och att alla barn borde få äta kvällsmat och sova hos sina vårdnadshavare. Vidare visar resultatet att

barngruppen ofta är mindre på en dygnet-runt-förskola än på en traditionell förskola då barnen är där olika tider på dygnet samt är lediga vissa dagar. Förskollärarna upplever att barnen får mycket tid per pedagog och kvällarna har bra kvalitet då det ofta är ett litet antal barn. Sevón et al. (2017, ss.454–456) redogör också för att barn på dygnet-runt-förskolor har större möjlighet att få inflytande och känna delaktighet i verksamheten eftersom det ofta är färre antal barn. Även relationerna mellan vårdnadshavare, barn och pedagoger har stor chans att bli bättre då det är färre antal barn på avdelningen.

Förskollärarna belyser vikten av att barnen känner trygghet och god omsorg. De beskriver att det är viktigt att ha tydliga rutiner så barnen vet vad som kommer att hända. Eftersom att barnen sover på nätterna samt har långa dagar innebär det mer omsorg än på en traditionell förskola. Barnens hygien måste skötas och det är även viktigt med kvällsrutiner och natrutiner. Rönkä et al. (2017, s.5) beskriver att de relationer som skapas blir mer intima under natten än under dagen och George, Solomon och McIntosh (2011, ss.524–525) belyser att för att ett barn ska känna sig tryggt och säkert på natten behöver de även känna sig tryggt under andra intima delar av dagen så som vid matning, byte av blöjor och tvättning.

I resultatet framkommer det att det är viktigt för barns trygghet att det finns tydliga rutiner där barnen vet vad som kommer hända. Dock upplevs det som ett problem med så många olika pedagoger eftersom de aldrig kan agera exakt likadant som varandra trots samma grundtanke vilket medför att barnen blir otryggare. Hagström (2010, ss.60–61) belyser vikten av att kontinuitet, rutiner och konsekvens är viktiga faktorer för att barn ska känna sig trygga. Även Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.207–211) beskriver att tydliga rutiner skapar trygghet hos barn.

Metoddiskussion

I denna studie har den kvalitativa metoden semistrukturerade intervjuer använts. Då syftet med studien är att undersöka vad förskollärare har för erfarenheter och upplevelser av 0–3 åriga barn som sover på dygnet-runt-förskolor och vilka faktorer som de anser har betydelse för barnens anknytning var intervjuer en bra metod. Genom att intervjua har förskollärarna själva fått delge sina upplevelser och erfarenheter kring syftet. Bryman (2011, ss.340–348) redogör för att kvalitativa metoder är bra att använda när syftet är att undersöka personers erfarenheter.

Ett annat alternativ kring att undersöka hur barns anknytning påverkas av att sova borta hade varit att observera barnen kring hur de betedde sig i olika situationer på dagar, kvällar och nätter. Observationerna hade dock behövt göras under en längre period eftersom barn har olika humör olika dagar samt oregelbundna scheman, vilket ej har varit möjligt. Det hade även varit komplext då många olika faktorer påverkar barns anknytning. Ett bra alternativ till barnobservationer har istället varit intervjuer.

Intervjun hade endast fem fasta frågor som ställdes i samma ordning till samtliga intervjuade. Att ha endast fem fasta frågor var vid tre av intervjuerna inga problem då förskollärarna gav utförliga svar och det även fanns möjlighet att ställa följdfrågor som vidareutvecklade deras svar. Vid en intervju blev svaren dock betydligt kortare än vid resterande intervjuer trots de följdfrågor som ställdes. Under denna intervju hade det varit lämpligare med fler fasta frågor för att få fram hur den intervjuade tänkte och vad den har erfarenhet på ett djupare plan än vad som berättades. Bryman (2011, s.423) belyser att det är

viktigt som intervjuare att lyssna och vara uppmärksam på det som sägs för att leda intervjun i rätt riktning samt ställa rätt följdfrågor för situationen. I denna studie kan det tänkas att intervjuaren ej hade erfarenhet nog för att genomföra en av intervjuerna på ett rättvist sätt.

Vidare innebär semistrukturerade intervjuer att intervjuaren har en fast mall att utgå från men även har möjlighet att ställa följdfrågor till de intervjuade (Bryman 2011, ss.413–415). Detta innebär att intervjuerna blev lite olika beroende på vad den intervjuade hade erfarenhet och tyckte var viktigt att berätta. Även följdfrågorna blev olika från intervju till intervju och frågan är hur mycket det kan ha påverkat de intervjuades svar. Genom att ha ställt följdfrågor kan de intervjuade även tänkas ha blivit påverkade kring vad intervjuaren undermedvetet ville ha fram och kanske berättat något som bekräftat intervjuarens tankar. Kihlström (2007, s.48) synliggör att det är viktigt att som intervjuare tänka bort sin egen förförståelse för att på så sätt undvika att ställa ledande frågor. Som intervjuare är det viktigt att medvetandegöra sina egna tankar för att undvika att dessa påverkar intervjun. Detta är något som jag håller med om men samtidigt kan det vara en tillgång i studier att ha förförståelse när fenomen och förhållanden ska förstås. Om strukturerade intervjuer istället hade valts i denna studie hade intervjuaren minimerat risken att påverka svaren men svaren hade då också blivit betydligt kortare och mindre utförliga.

Intervjuerna spelades in på grund av att fokus ej ville läggas på att anteckna utan istället på att lyssna och ställa bra följdfrågor som ledde samtalet vidare. Genom att spela in intervjuerna fanns även möjlighet att lyssna igenom materialet flera gånger för att höra vad som sades och inte missa något. En nackdel med att spela in intervjuerna var att det tog väldigt lång tid att transkribera materialet vilket inte hade behövts om intervjuaren istället antecknat intervjun. Trost (2010, ss.74–76) beskriver dock att en stor fördel med att spela in intervjuerna är att hela intervjun ordagrant kommer med och intervjuaren kan fokusera på intervjun och inte på att anteckna. Att anteckna under intervjun kan även störa den intervjuade då den funderar på vad som skrivs.

Samtliga intervjuer genomfördes i ostörda rum på intervjuarens arbetsplats för att kunna samtala i lugn och ro. En intervju stördes tyvärr dock ändå när några personer kom in och skulle hämta saker. Detta ledde till att både den intervjuade och intervjuaren tappade tråden och det hade varit att föredra att ha varit själva under hela intervjun. Störningsmomentet påverkade troligtvis dock inte intervjun som helhet utan endast någon minut innan vi hittade tillbaka där vi var. Trost (2010, s.65) redogör för att den miljö som intervjun utspelas i ska vara så ostörd som möjligt samt göra att den intervjuade känner sig trygg. Genom att under intervjuerna vara medveten kring den intervjuades kroppsspråk och vara lyhörd minimerades risken för att de skulle känna obehag eller känna sig kränkta.

Innan de fyra intervjuerna genomfördes det en pilotintervju där en erfaren forskollärare intervjuades. Trost (2010, s.78) belyser att genom att göra en pilotintervju kan intervjuarens egenheter och beteende uppmärksammas vilket kan leda till ett bättre bemötande under de riktiga intervjuerna. Pilotintervjun i studien ledde inte till några förändringar gällande intervjufrågor men däremot uppmärksammades vikten av placering och öppna följdfrågor. Vid samtliga intervjuer placerade intervjuaren sig lite snett bredvid den intervjuade. Detta för att det skulle vara lätt att fästa blicken på andra saker än direkt ögonkontakt och på så sätt ge en mer avslappnad miljö. Kihlström (2007, s.51)

bekräftar detta och menar att intervjuaren och den intervjuade ska placera sig på ett sätt där de ser varandra bra men samtidigt ej mittemot varandra. Det ska inte vara naturligt att hela tiden ha ögonkontakt med varandra.

Informationsbladet delades ut till samtliga deltagare innan intervjun men vid två intervjuer samma dag som intervjun. Samtliga tillfrågade tackade ja och deltog men det kan tänkas ha varit bättre att ge ut informationsbladet några dagar innan så att deltagarna haft gott om tid att bestämma om de ville delta eller inte. Vid samtliga intervjuer informerades deltagarna en extra gång kring samtyckeskravet och att det är okej att avbryta intervjun utan anledning. Trost (2010, s.81) belyser att det är viktigt att informera och ta kontakt med de intervjuade innan intervjun kommer att genomföras.

De fem fasta intervjufrågorna fick de intervjuade reda på i samma stund som de ställdes. Detta för att förskollärarna ej skulle kunna vända och vrida på sina svar och sedan ge en förskönad bild av deras erfarenheter. I efterhand hade det nog dock varit värt risken att ge ut frågorna innan intervjuerna för att de intervjuade skulle få längre tid att tänka igenom vad de verkligen har erfarenhet. Respondenterna blev ibland stressade och försökte kasta ur sig ett svar trots att det vid flera gånger informerats om att det finns gott om tid och att de gärna får tänka efter innan de svarar. Det hade därför varit en fördel att ha gett ut frågorna innan intervjuerna för att deltagarna skulle kunna känna sig mer lugna och veta vad de ska svara.

Då frågorna var väldigt öppna och tolkningsbara upplevdes det svårt att analysera materialet. Dels blev det transkriberade materialet väldigt stort och sedan upplevdes det svårt att hitta tydliga mönster från de olika intervjuerna. Efter intervjuerna utökades syftet med studien att gå från 1–3 åriga barn till 0-3 åriga barn på grund av att förskollärarna hade erfarenheter från barn upp till och med ett år som var relevanta för undersökningsområdet.

Angående urval valdes två olika dygnet-runt-förskolor ut och fyra förskollärare tillfrågades. Att intervjua på två olika förskolor var positivt då de hade olika erfarenheter av att arbeta på dygnet-runt-förskolor samt att det gav en bättre bild över syftet. Det var även positivt att endast välja förskollärare då samtliga hade samma utbildning och även kunskap kring vad anknytning innebär. Om andra pedagoger i förskolan intervjuats kan det ha funnits risk att de ej vetat vad anknytning är och då ger missvisande svar. Fyra intervjuer genomfördes och för att få fram ett större resultat hade det kanske varit bättre med fler intervjuer. Det genomfördes dock endast fyra intervjuer på grund av den tid det tar att transkribera intervjuerna. Trost (2010, s.142) belyser att vid kvalitativa intervjuer är det lämpligt med fyra-fem intervjuer för att materialet ej ska bli för stort.

Didaktiska konsekvenser

Resultatet visar att barn som sover flera nätter i rad på förskolan utan att komma hem emellan mår sämre och blir mer inbundna. Genom att ha en öppen dialog med vårdnadshavare kring barnens välmående kan kanske långvariga vistelsetider kortas ner. Det är även viktigt att ha ett nära samarbete med vårdnadshavare för att se de enskilda barnens behov och på bästa möjliga sätt kunna tillgodose dem.

Resultatet visade även att förskollärarna visade en oro kring att barn under två år lämnades bort från sina anknytningspersoner. En oro kring att barnet är för litet och ej

kan göra sig förstått fanns vilket återigen gör samarbetet med vårdnadshavarna viktigt. Vårdnadshavarna känner sitt barn bäst och ett nära samarbete möjliggör att så nära hemmaliknande rutiner som möjligt kan ges barnen.

Vidare beskriver resultatet att de flesta barnen sover bra på natten, är trygga och inte visar några signaler på att ta skada av att sova borta från sina anknytningspersoner. Detta tyder på att pedagogernas rutiner och arbetssätt i förskolan till stor del fungerar och att barnen mår bra och utvecklas av att gå på dygnet-runt-förskola. Förskollärarna uttryckte att det fanns en medvetenhet kring att arbeta varligare och lugnare med barn på dygnet-runt-förskolor vilket kan vara en anledning till att barnen mår bra. Forskning visar dock att barns anknytningsmönster påverkas av att sova borta från sina primära anknytningspersoner vilket gör att det finns anledning att tänka att barn i största mån borde sova hemma.

Ytterligare en faktor som kom fram i resultatet var att antalet pedagoger kan tänkas påverka barnens välmående. Uppemot tio olika pedagoger tar hand om barnen på natten och förskollärarna är oroliga över hur detta påverkar barnen. Vissa barn var även oroliga vid personalbyten och en möjlig förbättring är att när den nya personalen kommer så görs en liten inskolning där den nya personalen är med barnen och de som slutar finns med som en trygg punkt i bakgrunden.

En trygg hemmiljö leder till att barnen är trygga individer även på förskolan medan otrygga hemmiljöer leder till att barnen är otryggare individer på förskolan. När barnen skolas in på förskolan är det därför viktigt att både vårdnadshavare och barn känner sig väl omhändertagna för att en så trygg miljö för deras barn kan skapas. Det är även av stor vikt att det skapas ett förtroende mellan pedagoger och vårdnadshavare där vårdnadshavarna känner att de kan berätta hur hemmiljön ser ut. Detta för att veta hur barnen mår för att därifrån kunna skapa så trygga rutiner och miljöer som möjligt.

Fortsatt forskning

Då detta forskningsområde är begränsat vore det bra med fler undersökningar kring barn som går på dygnet-runt-förskola och hur de kan tänkas påverkas av att gå på dessa. Även forskning kring hur barnen upplever situationen samt om sovmiljöerna på förskolan påverkar hur bra barnen sover på nätterna vore uppskattat.

REFERENSER

Anne, T & Segal, U.A. (2004) Implications for the development of children in over 11 hours of centre-based care. *Child: Care, Health and Development*, 30(4), ss.345–352.
DOI:[10.1111/j.1365-2214.2004.00429.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2004.00429.x)

Bowlby, J. (2010). *En trygg bas: kliniska tillämpningar av anknytningsteorin*. 2. utg. Stockholm: Natur & kultur.

Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T. & Risholm Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori: betydelsen av nära känslomässiga relationer*. 1. utg. Stockholm: Natur och kultur.

Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2012). *Anknytning i förskolan: vikten av trygghet för lek och lärande*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. 2., utök. uppl. Stockholm: Liber. Ss.16-43.

George, C., Solomon, J. & McIntosh, J. (2011). Divorce in the nursery: on infants and overnight care. *Family court review*, 49(3), ss.521–528.
DOI: [10.1111/j.1744-1617.2011.01389.x](https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2011.01389.x)

Hagström, B. (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*. Diss. Lund: Lunds universitet.

Hart, S. & Schwartz, R. (2010). *Från interaktion till relation: om anknytningsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Kihlbom, M. (2009). Forskning om förskolan. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson. Ss.123-159.

Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. (2009). Inledning. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson. Ss.9-15.

Kihlström, S. (2007). Intervju som redskap. I Björkdahl Ordell, S. & Dimenäs, J. *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 47-57.

Kihlström, S. (2007). Uppsatsen- examensarbetet. I Björkdahl Ordell, S. & Dimenäs, J. *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 226-246.

Kline Pruett, M., McIntosh, J. E. & Kelly, J. B. (2014). Parental separation and overnight care of young children, part 1: consensus through theoretical and empirical integration, *Family court review*, 52(2), ss.240–255.
DOI: [10.1111/fcre.12087](https://doi.org/10.1111/fcre.12087)

Läroplan för förskolan Lpfö 98 (2016). Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Löfdahl, A. (2014). God forskningssed- regelverk och etiska förhållningssätt. I Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber. Ss.32-43.

Niss, G. (2009). Barnets start i förskolan. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson. Ss.25-33.

Niss, G. (2009). Samspelet mellan barn och vuxna. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson. Ss.18-24.

Roos, C. (2014). Att berätta om små barn- att göra en minietnografisk studie. I Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber. ss. 46–57.

Rönkä, A., Turja, L., Malinen, K., Tammelin, M. & Kekkonen, M. (2017). Flexibly scheduled early childhood education and care: experiences of Finnish parents and educators. *Early Years*, ss.1-16.

DOI: 10.1080/09575146.2017.1387519

Salonen, E., Laakso, M. & Sevón, E. (2016). Young children in day and night care: negotiating and constructing belonging during daily arrivals. *Early Child Development and Care*, 186(12), ss.2022-2033.

DOI: 10.1080/03004430.2016.1146717

Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E. & Laitinen, N. (2017). Daily Rhythms of Young Children in the 24/7 Economy: A Comparison of Children in Day Care and Day and Night Care. *Childhood* 24(4) ss.453–469.

DOI:10.1177/0907568217704048.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2017). *Barn och grupper i omsorg på obekväma tider*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/annan-pedagogisk-verksamhet/omsorg-pa-obekvama-tider> [2017-11-13].

Skolverket (2016). *Barn och grupper i förskolan 15 oktober 2016*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/forskola/barn-och-grupper> [2017-12-04].

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>

BILAGA 1

Hej!

Mitt namn är Lovisa Hansson och jag läser till förskollärare för pedagogiskt verksamma vid Högskolan i Borås. Jag läser nu sista terminen vilket innebär att jag ska skriva ett examensarbete. I den planerade studien kommer jag att intervjua verksamma förskollärare som arbetar på dygnet-runt-förskolor om deras erfarenheter och upplevelser. Undersökningens syfte kommer att vara om vilka faktorer som har betydelse för 1–3 åriga barns anknytning. Fokus kommer att läggas på barn som sover nätter på förskolan.

Undersökningen kommer att följa de forskningsetiska principerna som innebär att:

- Alla uppgifter kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.
- De uppgifter som kommer fram i intervjuerna kommer endast användas för denna undersökningens syfte.
- Alla uppgifter kommer att vara konfidentiella vilket innebär att fiktiva namn på barn, pedagoger och förskola kommer att användas.
- Intervjuerna är helt frivilliga och det går när som helst utan anledning att avbryta deltagandet.

Jag beräknar att varje intervju kommer att ta ca 30-40 minuter och intervjun kommer att spelas in. Jag är mycket tacksam om ni kan hjälpa mig att genomföra mitt examensarbete.

Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen och intervjun får ni gärna höra av er.

Med vänliga hälsningar,
Lovisa Hansson
07xx-xxxxxx
loxxxxxxxxx@hotmail

BILAGA 2

Intervjufrågor:

- Vad är dina erfarenheter kring 1-3 åriga barn som sover på dygnet-runt-förskola?
- Hur upplever du att 1-3 åriga barn mår på förskolan?
- Ser du några likheter mellan barn som sover här ofta (minst en gång i veckan) respektive mer sällan (färre än en gång i veckan)?
- Ser du några skillnader mellan barn som sover här ofta (minst en gång i veckan) respektive mer sällan (färre än en gång i veckan)??
- Upplever du att barnens anknytning påverkas av att sova borta? I så fall på vilket sätt?



HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se